

บทที่ 13

การจัดการไก่

การเลี้ยงไก่แต่ก่อนเป็นการเลี้ยงแบบหลังบ้าน มีการเลี้ยงไก่จำนวนน้อย ผู้เลี้ยงจึงให้แม่ไก่ ค่อยดูแลลูกไก่เองจนกระทั่งลูกไก่โต แต่ปัจจุบันการเลี้ยงไก่เป็นแบบอุตสาหกรรมมากขึ้น มีการเลี้ยงไก่เป็นจำนวนมาก ผู้เลี้ยงจึงต้องเป็นผู้ดูแลลูกไก่ เพื่อให้ได้ผลผลิตสูงตามต้องการ การเลี้ยงไก่ แบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ ไก่ไข่ (layers) ไก่พันธุ์ (breeder hen) ไก่เนื้อ (broilers) และ ไก่พื้นเมืองหรือไก่บ้าน (native chicken หรือ Thai indigenous chicken) ซึ่งแต่ละประเภทมีการจัดการเหมือนกันคือ การจัดการไก่เล็กและการจัดการไก่รุ่น แต่เมื่อถึงระยะสุดท้ายของการเจริญเติบโตหรือระยะให้ผลผลิตจะมีความแตกต่างกันบ้างเล็กน้อยตามประเภทของไก่

13.1 การจัดการไก่เล็ก (แรกเกิด-6 สัปดาห์)

การเลี้ยงดูไก่เล็กจะต้องมีการดูแลเป็นพิเศษ เพราะไก่ในระยะนี้จะอ่อนแอ ไม่แข็งแรง เหมือนไก่ใหญ่ จำเป็นจะต้องให้ความอบอุ่นแก่ลูกไก่ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 3 สัปดาห์แรก การระบายอากาศจะต้องถ่ายเทสะดวก ลมไม่โกรก และไม่อับทึบ สามารถป้องกันอันตรายให้แก่ลูกไก่ได้ พื้นที่ในการเลี้ยงลูกไก่ควรจัดให้มีขนาดเหมาะสม ในอัตรา 1 ตารางฟุตต่อตัว การจัดการในระยะนี้มีความสำคัญมากต่อการเจริญเติบโตของไก่ อัตราการเลี้ยงรอด และการให้ผลผลิตของไก่ ในอนาคต ตามปกติอัตราการตายและคัตทิ้งของไก่ในระยะนี้ประมาณ 5-10 เปอร์เซ็นต์ ดังนั้น ผู้เลี้ยงจึงต้องให้ความเอาใจใส่อย่างมากเพื่อให้จำนวนไก่ตายและคัตทิ้งน้อยที่สุด

13.1.1 การจัดหาลูกไก่ที่ดี

ควรมีการวางแผนล่วงหน้าในการสั่งซื้อลูกไก่จากฟาร์มที่ได้มาตรฐานและเชื่อถือได้ เพื่อให้ได้ลูกไก่ที่มีคุณภาพดี มาจากพ่อแม่ที่มีลักษณะทางพันธุกรรมดี มีโปรแกรมการจัดการที่ดี และมีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์

ลักษณะลูกไก่ที่มีคุณภาพดี

ลูกไก่ที่มีคุณภาพดี จะมีลักษณะดังนี้

1. มีขนาดและสีสม่าเสมอตรงตามสายพันธุ์
2. ขนอุยุบ ยาวฟู และแห้งสนิท
3. สะคือเข้าที่เรียบร้อย
4. นัยน์ตากกลมแจ่มใส ท่าทางปราดเปรียว และขึ้นเป็นปกติ
5. น้ำหนักเกินมาตรฐานขั้นต่ำประมาณ 4.08 กิโลกรัมต่อ 100 ตัว หรือเฉลี่ยตัวละ 40.8 กรัมขึ้นไป
6. ไม่มีลักษณะการสูญเสียน้ำ
7. แข็งเต็มเป็นมัน ไม่ลีบ
8. ไม่มีลักษณะผิดปกติ เช่น ขาเก บิดเบี้ยว ก้นย้อย ท้องป่อง เป็นต้น

13.1.2 การจัดเตรียมโรงเรือนและอุปกรณ์ก่อนเลี้ยงไก่

การจัดเตรียมโรงเรือนเลี้ยงไก่ ไม่ว่าจะโรงเรือนที่ผ่านการใช้มาแล้วหรือโรงเรือนใหม่ จะต้องผ่านการทำความสะอาดและฆ่าเชื้อโรคก่อนนำไก่รุ่นใหม่เข้าเลี้ยงเสมอ และควรจัดเตรียมไว้ล่วงหน้าก่อนที่ลูกไก่จะมาถึงฟาร์มประมาณ 10-14 วัน ซึ่งมีหลักการปฏิบัติดังนี้

1. นำอุปกรณ์การเลี้ยงต่าง ๆ มาทำความสะอาดด้วยน้ำสะอาด และฉีดพ่นด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรคให้ทั่ว แล้วนำไปเก็บในห้องที่สะอาด
2. เก็บกวาดวัสดุรองพื้นเก่าออกจากโรงเรือนให้หมด ปิดกวาดและฉีดล้างด้วยน้ำสะอาดทั้งหลังคา ลวดตาข่ายให้ทั่วทุกซอกมุม และรอบโรงเรือน
3. เมื่อล้างโรงเรือนสะอาดดีแล้ว จึงฉีดพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรคให้ทั่วทั้งภายในและภายนอก โดยใช้ความเข้มข้นของน้ำยาฆ่าเชื้อตามคำแนะนำ (ถ้ามีโรคระบาดควรใช้โซดาไฟฉีดล้างและพ่นไฟด้วย)
4. ให้พักโรงเรือนไว้อย่างน้อย 7-10 วัน ในระยะนี้ต้องควบคุมคนเข้าออก
5. ก่อนนำไก่เข้ามาเลี้ยง 3-4 วัน ในกรณีที่ จะเลี้ยงบนพื้นให้นำวัสดุรองพื้น เช่น ขี้เลื่อย ขี้กบ หรือเกลบที่แห้งสนิทไม่มีเชื้อรามารูพื้นให้หนาประมาณ 3 นิ้ว แต่ภายในวงล้อมกกจะปูหนาขึ้นเป็น 4 นิ้วเพื่อให้มีความนุ่ม (ลูกไก่ชอบเขี่ยวัสดุรองพื้นเล่น ถ้าวัสดุรองพื้นบางลูกไก่อาจนอนบนพื้นซีเมนต์ทำให้ลูกไก่ปวดบวมได้) ฉีดพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อให้ทั่วแล้วปล่อยให้แห้งสนิท

ในกรณีที่ขี้เลื่อยบนกรง ให้จัดเตรียมกรงผ่านการทำความสะอาดและฆ่าเชื้อแล้ว ไปด้วยกระสอบ หรือพลาสติกที่สะอาดอยู่บนพื้นกรง แล้วนำวัสดุรองพื้นมาปูทับอีกที (เมื่อลูกไก่อายุครบ 2 สัปดาห์ให้เอารองพื้นและวัสดุรองพื้นออก)

6. นำเอาอุปกรณ์การเลี้ยงที่เตรียมไว้ เช่น ที่ให้น้ำ ใช้ขวดพลาสติก 2 แกลลอนต่อ ไก่ 100 ตัว ที่ให้อาหาร อาจใช้กล่องลูกไก่ตัด เป็นคั้น มาติดตั้ง

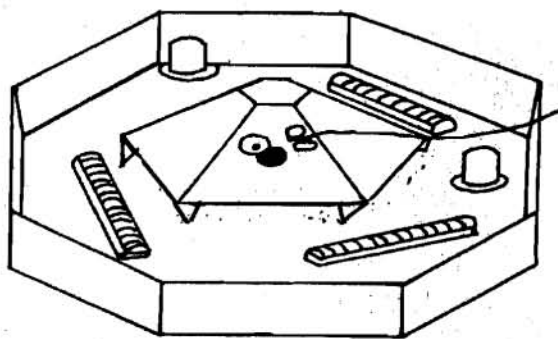
7. เตรียมเครื่องกกและอุปกรณ์ในการกกไว้ให้พร้อม ตรวจสอบอุณหภูมิของเครื่องกก ให้พร้อม เครื่องกก 1 เครื่องต่อลูกไก่ 500 ตัว

8. เตรียมม่านปิดเปิดได้ตามต้องการ เพื่อการถ่ายเทอากาศและป้องกันลมและฝน

13.1.3 การปฏิบัติเมื่อลูกไก่มาถึงฟาร์ม ควรทำดังนี้

1. ก่อนลูกไก่จะมาถึงฟาร์ม 3-4 ชั่วโมง เปิดไฟเครื่องกกและควบคุมอุณหภูมิไว้ที่ 95 องศาฟาเรนไฮต์

2. ก่อนลูกไก่มาถึง 1-2 ชั่วโมง จัดเตรียมน้ำนำเข้าไปตั้งไว้ได้เครื่องกก เพื่อปรับ อุณหภูมิของน้ำให้ใกล้เคียงกับอุณหภูมิของเครื่องกก น้ำที่จัดเตรียมเป็นน้ำผสมน้ำตาลทราย 10 เปอร์เซ็นต์ (น้ำตาล 100 กรัมต่อน้ำ 1 ลิตร) และยาปฏิชีวนะหรือวิตามินเพื่อให้ลูกไก่สดชื่น กระปรี้กระเปร่า ลดอาการเครียด และอัตราการตายของลูกไก่ น้ำที่ผสมน้ำตาลทรายนี้ประมาณว่า ให้ลูกไก่กินหมดภายใน 12 ชั่วโมง (ถ้าทิ้งไว้นานกว่านี้ น้ำจะบูด ทำให้ไก่ท้องเสีย)



รูปที่ 13.1 การจัดเตรียมเครื่องกก ที่ให้อาหาร และที่ให้น้ำ

3. เมื่อลูกไก่มาถึงฟาร์มให้รีบนำกล่องลูกไก่เข้าไปในโรงเรือนเลี้ยงทันที โดยนำ มาวางไว้ข้างเครื่องกกแต่ละเครื่องก่อนจนหมด แล้วตรวจนับจำนวนกล่องว่าถูกต้องแล้ว

4. ถ้าอากาศร้อนจัดให้รีบเปิดฝากล่อง เพื่อช่วยให้ลูกไก่คลายร้อนเร็วขึ้น ถ้า อากาศหนาวอย่าเพิ่งเปิดจนกว่าจะเตรียมเครื่องกกให้พร้อมก่อน

5. ในระหว่างการนำเอาลูกไก่ออกจากกล่องเข้าไว้ใต้เครื่องกก อย่าจับแรงหรือโยนลูกไก่แรง ๆ ให้ตรวจสอบสภาพของลูกไก่ ตรวจสอบนับจำนวน และจดบันทึกไว้

6. เมื่อลูกไก่เข้าเครื่องกกได้ 12 ชั่วโมง จึงค่อยให้อาหารโดยอาจตัดกล่องใส่ลูกไก่เอามาทำเป็นถาดใส่อาหาร (ไม่ควรให้อาหารก่อน 4 ชั่วโมงหลังจากลูกไก่เข้ากก) และให้น้ำที่ผสมยาปฏิชีวนะหรือวิตามินและอิเล็กโทรไลต์ โดยไม่ต้องผสมน้ำตาลทรายอีก ให้ติดต่อกัน 2-3 วัน เพื่อกระตุ้นให้ลูกไก่อยากกินอาหาร หรือเมื่อลูกไก่เครียดจากการทำวัคซีน การตัดปากไก่ หรือสภาพอากาศเปลี่ยนแปลง

13.1.4 การจัดการลูกไก่

การจัดการลูกไก่ แบ่งออกเป็น 5 ระยะดังนี้

ก. การจัดการลูกไก่ระยะ 1-3 วันแรก

ลูกไก่ในระยะแรกยังช่วยเหลือตัวเองไม่ได้มาก จึงควรได้รับการดูแลอย่างระมัดระวัง ดังนี้

1. เมื่อลูกไก่มาถึงฟาร์ม นำลูกไก่ออกจากกล่องบรรจุใส่ลงใต้เครื่องกกที่เตรียมไว้ ให้น้ำผสมน้ำตาลทรายกิน หลังจากนั้น 12 ชั่วโมงจึงให้อาหารและน้ำผสมยาปฏิชีวนะให้กินตลอดเวลา ตรวจสอบการกินอาหารและน้ำของลูกไก่ ถ้าลูกไก่แข็งแรงเมื่อให้กินอาหารและน้ำจะกินได้เลย โดยธรรมชาติลูกไก่จะวิ่งเข้าหาเสียงที่ดัง ดังนั้นจึงควรเขย่าหรือเคาะกระดิกน้ำและถาดอาหาร เพื่อให้ไก่เข้ามากินน้ำและอาหาร แต่ในบางครั้งถ้าลูกไก่อ่อนเพลียจากการเดินทางจะไม่ยอมลุกมากินอาหารและน้ำ จึงควรสอนให้ลูกไก่รู้จักกินอาหารและน้ำ โดยจับตัวไก่เองงอปากมาจุ่มน้ำและอาหาร การให้อาหารในระยะแรกนี้ควรให้น้อย ๆ แต่บ่อยครั้ง ถ้าเป็นลูกไก่เนื้อให้อาหารระยะที่ 1 ควรมีระดับโปรตีน 25 เปอร์เซ็นต์ ถ้าเป็นลูกไก่ไข่และไก่พันธุ์ควรมีระดับโปรตีน 20 เปอร์เซ็นต์

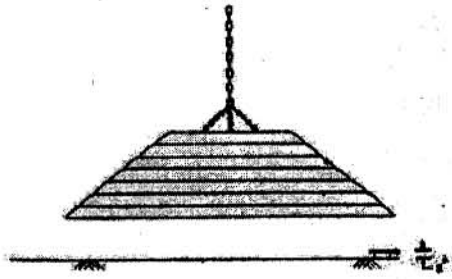
2. ตรวจสอบอุณหภูมิของเครื่องกก ในระยะสัปดาห์แรกอุณหภูมิที่เหมาะสมประมาณ 95 องศาฟาเรนไฮต์ (ตารางที่ 13.1) โดยวางเทอร์โมมิเตอร์ใต้ขอบของเครื่องกกเหนือพื้นประมาณ 2 นิ้ว หรือสังเกตสภาพลูกไก่ภายใต้เครื่องกก ดังนี้

ก. อุณหภูมิสูงเกินไป ลูกไก่จะหนีห่างเครื่องกกไปอยู่ตามขอบแผ่นล้อมกนกนอนห่าง ๆ กัน ลูกไก่บางตัวจะฮ้างปากหอบ ชี้นางปีก โกงกัน ถ้าอุณหภูมิเครื่องกกสูงเป็นเวลานาน ทำให้ลูกไก่ตายได้

ข. อุณหภูมิต่ำเกินไป ลูกไก่เข้าไปนอนสุมทับกันหรืออยู่กันเป็นกระจุกภายใต้เครื่องกก เพื่อรับความอบอุ่นจากเครื่องกกและจากลูกไก่ตัวอื่น ในกรณีนี้อาจทำให้ลูกไก่ตัวที่อยู่ด้านล่างตายได้

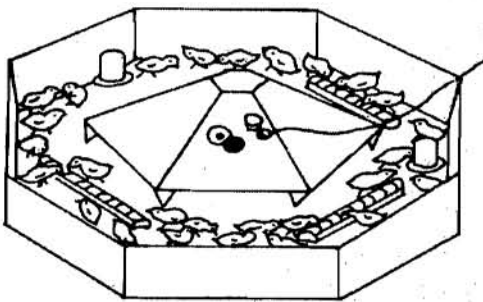
ค. ลมโกรกมากเกินไป ลูกไก่จะหนีไปนอนรวมกันอยู่ทางด้านใดด้านหนึ่ง แสดงว่ามีลมโกรกมาจากด้านตรงข้าม

ง. อุณหภูมิพอดี ลูกไก่อยู่กระจายทั่วไปใต้เครื่องกก สภาพลูกไก่แข็งแรง ไม่มีอาการหอบ

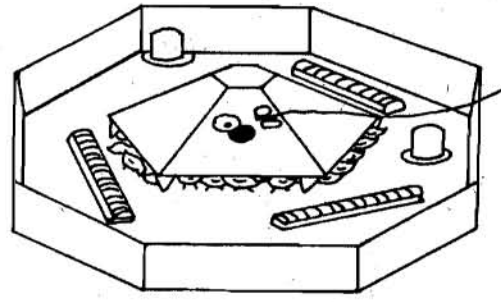


◀ (ก) การวางเทอร์โมมิเตอร์เหนือพื้น 2 นิ้ว ได้ขอบเครื่องกก

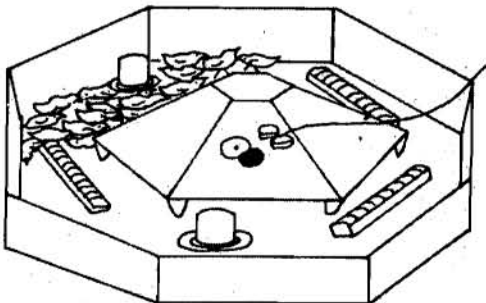
▼ (ข) สังเกตสภาพลูกไก่



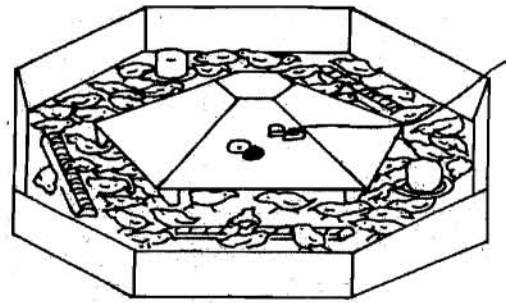
อุณหภูมิสูงเกินไป



อุณหภูมิต่ำเกินไป



ลมโกรก



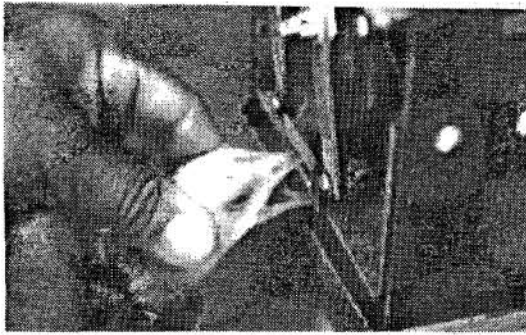
อุณหภูมิพอดี

รูปที่ 13.2 การตรวจสอบอุณหภูมิของเครื่องกก (ก) วางเทอร์โมมิเตอร์ได้ขอบกก (ข) สังเกตสภาพลูกไก่

3. ควรปลดผ้าม่านบังลมไว้ อย่าให้ลมโกรกถูกตัวลูกไก่ ปรับระดับผ้าม่านตามสภาพอากาศ เพื่อปรับอุณหภูมิภายในโรงเรือนให้เหมาะสม
4. แยกลูกไก่ป่วยหรืออ่อนแอมาทำลายเสีย
5. อย่าให้พื้นคอกแฉะหรือเปียก ควรทำการกลับวัสดุรองพื้นบ่อย ๆ และตัดวัสดุรองพื้นที่เปียกออกและเติมใหม่ลงไป เพื่อไม่ให้มีความชื้นสูงเกินไป ซึ่งเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคและเร่งการเกิดแอมโมเนีย ทำให้ลูกไก่เจริญเติบโตช้า
6. ตัดปากลูกไก่ เพื่อลดการจิกกันในฝูง ลดการจิกอาหารหล่น และการจิกกินไข่ การตัดปากไก่สามารถตัดได้ตั้งแต่อายุ 1 วัน ถ้าไม่ได้จัดการตัดในระยะแรกให้รอไว้ตัดตอนอายุ 6-8 วัน ระยะนี้ไก่ไม่ไวต่อการกระตุ้นมากนัก เลือดก็ไม่ค่อยออก
7. ให้นำผสมยาปฏิชีวนะให้ไก่กินติดต่อกัน 3 วัน
8. ให้แสงสว่างตลอดเวลาหรืออาจให้แสงสว่างวันแรกเปิด 24 ชั่วโมง เพื่อให้ลูกไก่คุ้นเคยสถานที่ วันที่สองปิดไฟเป็นเวลา 21 นาฬิกา และวันที่ 3 ปิดไฟเป็นเวลา 20 นาฬิกา เพื่อให้ลูกไก่ได้นอนหลับพักผ่อน
9. ในวันที่ 3 ให้วัคซีนป้องกันโรคนิวคาสเซิลหยอดที่จมูกหรือตาของลูกไก่
10. จัดบันทึกสภาพการเลี้ยง เช่น วันที่เข้าไก่ จำนวนลูกไก่ น้ำหนักไก่ จำนวนอาหาร จำนวนไก่ตาย และการจัดการอื่น ๆ

ตารางที่ 13.1 อุณหภูมิที่เหมาะสมสำหรับลูกไก่อายุระยะก

อายุลูกไก่	องศาฟาเรนไฮต์	องศาเซลเซียส
1-7 วัน	95	35.0
8-14 วัน	90	32.2
15-21 วัน	85	29.4
22-28 วัน	80	26.6
29-35 วัน	75	23.8



(ก)

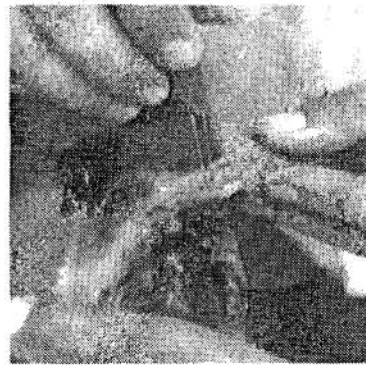


(ข)

รูปที่ 13.3 (ก) การตัดปากไกด้วยเครื่องตัดไฟฟ้าห่างจากจมูก 0.05 นิ้ว
(ข) ลักษณะปากที่ตัดแล้ว



(ก)



(ข)

รูปที่ 13.4 (ก) ให้วัคซีนนิวคาสเซิลหรือหลอดลมอักเสบโดยการหยอดจมูกหรือหยอดตา
(ข) ให้วัคซีนฝีดาษแทงปีก

ข. การจัดการลูกไก่ระยะ 4-7 วัน

การจัดการลูกไก่ระยะนี้ ควรได้รับการดูแลดังนี้

1. ปรับเครื่องกกให้สูงขึ้น 2-3 นิ้วทุก ๆ 3 วัน และทำการตรวจสอบอุณหภูมิของเครื่องกกให้เหมาะกับสภาพของไก่

2. ขยายแผงวงล้อมลูกไก่ให้กว้างขึ้น

3. ปรับผ้าม่านด้านที่ลมไม่โกรกให้เปิดขึ้นเล็กน้อย แต่กลางคืนควรปิด

4. เปลี่ยนถาดอาหารจากถาดรองกระดาษเป็นถาดของถังแขวนและเพิ่มจำนวน

ขึ้นเท่าตัว

5. ให้อาหารทีละน้อยแต่บ่อยครั้ง เพื่อให้อาหารมีรสและกลิ่นชวนกินอยู่เสมอ

6. ในตอนกลางวันแสงสว่างภายในโรงเรือนไม่จำเป็น อาจจะปิดก็ได้ แต่ต้องให้แสงสว่างในตอนกลางคืน

7. ทำความสะอาดอุปกรณ์ภายในโรงเรือนบ่อย ๆ

8. ลูกไก่อายุ 7 วัน ให้วัคซีนป้องกันโรคฝีดาษโดยใช้เข็ม 2 ปลายจุ่มวัคซีนแทง

ที่ปีก

9. จดบันทึกสภาพการเลี้ยง

ก. การจัดการลูกไก่ระยะ 8-14 วัน (สัปดาห์ที่ 2)

เมื่อลูกไก่มีอายุย่างเข้าสัปดาห์ที่ 2 ลูกไก่จะแข็งแรงพอช่วยตัวเองได้ จึงควรปฏิบัติดังนี้

1. ปรับเครื่องกกให้สูงขึ้นเล็กน้อย ลดอุณหภูมิลงเหลือ 90 องศาฟาเรนไฮต์ (ตารางที่ 13.1)

2. ขยายแผงวงล้อมลูกไก่ให้มากขึ้น เพราะไก่โตขึ้นต้องการพื้นที่มากขึ้น

3. เพิ่มภาชนะให้น้ำมากขึ้นหรือจะเปลี่ยนไปใช้แบบรางก็ได้ ควรทำความสะอาดภาชนะทุกวันหรือบ่อย ๆ

4. ปรับผ้า màn ลงให้มีการถ่ายเทอากาศดีขึ้น โดยเฉพาะด้านบนของโรงเรือน

5. ให้อาหารทีละน้อย แต่บ่อยครั้ง

6. ลูกไก่อายุ 14 วัน ให้วัคซีนป้องกันโรคหลอดลมอักเสบหอยคดงูหรือตา 1-2 หยด

7. จดบันทึกสภาพการเลี้ยง

ง. การจัดการลูกไก่ระยะ 15-21 วัน (สัปดาห์ที่ 3)

ในระยะนี้ลูกไก่เริ่มจะมีขนขึ้นบ้างแล้ว ลูกไก่ตัวโตขึ้น มีความแข็งแรงมากขึ้น จึงควรปฏิบัติดังนี้

1. ปรับเครื่องกกให้สูงขึ้นเล็กน้อย ลดอุณหภูมิลงเหลือ 85 องศาฟาเรนไฮต์ (ตารางที่ 13.1) ถ้าอากาศร้อนปิดเครื่องกกตอนกลางวัน แต่ตอนกลางคืนควรเปิดเครื่องกก

2. ขยายแผงวงล้อมลูกไก่ให้มากขึ้น

3. ปรับผ้า màn ลงให้มีการถ่ายเทอากาศดีขึ้น แต่ไม่ให้ลมโกรกปะทะตัวลูกไก่

4. เปลี่ยนเป็นถึงอาหารหรือรางอาหาร โดยแขวนหรือตั้งให้ขอบถึงอาหารอยู่ในระดับหลังไก่ เพื่อป้องกันไก่คุ้ยเขี่ยอาหาร ทำให้อาหารหกหล่นและทำให้อาหารสกปรก การติดตั้งที่ให้อาหารไม่ควรห่างกันเกิน 3 เมตร และควรให้อาหารบ่อยครั้งประมาณวันละ 4-5 ครั้ง

5. งดให้แสงสว่างในตอนกลางคืน

6. สร้างทำความสะอาดที่ให้น้ำทุกเช้า

7. ทำความสะอาดโรงเรือนไก่ ลวดตาข่าย และบริเวณรอบโรงเรือนอยู่เสมอ

8. ตรวจสอบสภาพไก่ทั้งช่วงเช้าและบ่าย โดยดูอาการเป็นหวัดและอาการหอบ

9. จัดบันทึกสภาพการเลี้ยง

จ. การจัดการลูกไก่ระยะ 22-42 วัน (สัปดาห์ที่ 4-6)

ไก่อายุนี้มีขนขึ้นเต็มตัวแล้วและมีความแข็งแรงดีแล้ว จึงควรปฏิบัติดังนี้

1. เลิกใช้เครื่องกก แต่ถ้าเป็นระยะเวลาที่อากาศหนาวควรกกลูกไก่ต่อไปจนอายุ 5 สัปดาห์ เฉพาะในเวลากลางคืน โดยลดอุณหภูมิลงสัปดาห์ละ 5 องศาฟาเรนไฮต์ เหลือ 80 และ 75 องศาฟาเรนไฮต์ ตามลำดับ (ตารางที่ 13.1)

2. อาหารที่ให้ ถ้าเป็นลูกไก่กระทง ควรเปลี่ยนอาหารเป็นอาหารไก่อายุ 2 มีโปรตีน 22 เปอร์เซ็นต์ ลูกไก่ไข่หรือไก่พันธุ์ ควรใช้อาหารสูตรเดิม (โปรตีน 20 เปอร์เซ็นต์) การเปลี่ยนอาหารควรค่อย ๆ เปลี่ยนโดยลดจำนวนอาหารเก่าแล้วค่อย ๆ เพิ่มอาหารใหม่เข้าไปใช้เวลา 3 วันดังนี้ อาหารเก่าต่ออาหารใหม่ เท่ากับ 3:1, 2:2 และ 1:3 ตามลำดับ

3. ปรับตั้งอาหารหรือรางอาหารให้สูงขึ้น ควรแขวนหรือตั้งในระดับหลังไก่ และให้อาหารบ่อยครั้ง แต่สำหรับไก่พันธุ์จะเริ่มจำกัดปริมาณอาหารเมื่อลูกไก่อายุ 4 สัปดาห์ เพื่อควบคุมน้ำหนักและอายุเป็นหนุ่มสาวของไก่

4. ไม่ต้องปิดผ้าม่านในตอนกลางวัน แต่ถ้ามีลมแรงและตอนกลางคืนควรปิดผ้าม่านด้านล่างที่ลมพัด

5. ปรับที่ให้น้ำให้สูงขึ้นและทำความสะอาดทุกวัน ควรแขวนหรือตั้งในระดับอกไก่ และควรปรับให้น้ำอยู่ในระดับสูงจากกันรางประมาณ 0.5 นิ้ว เพื่อป้องกันไก่เล่นน้ำ ซึ่งจะทำให้พื้นคอกแฉะโดยเฉพาะในช่วงอากาศร้อน

6. ทำความสะอาดโรงเรือนทุกวัน และกลับวัสดุรองพื้น

7. ตรวจสอบสุขภาพและอัตราการกินอาหารของไก่

8. ระวังในเรื่อง โรคบิดและโรไก่อและอย่าให้มีสิ่งรบกวนหรือทำให้ไก่อตื่น

9. จัดบันทึกสภาพการเลี้ยง

13.1.5. การให้กรวด

กรวดเป็นกริตชนิดไม่ละลายน้ำ (insoluble grit) ไก่กินกรวดจะไปอยู่ในส่วนของ
ก้น การให้กรวดจะกระตุ้นให้ก้นของไก่พัฒนาความแข็งแรงและช่วยบดย่อยอาหารที่มีโมเลกุล
ใหญ่ หรือแข็ง หรือเมล็ดธัญพืชทั้งเมล็ด ทำให้อาหารถูกขจัดสี กะเทาะเปลือกออก และถูกบดย่อย
ให้มีขนาดเล็กลง อาหารจะถูกย่อยและนำไปใช้ประโยชน์ได้ดีขึ้น อาจจะใช้กรวด หรือทรายเม็ด
ใหญ่จากทะเล หรือหินที่ไม่ละลาย มาบดให้มีขนาดประมาณ 1-2 มิลลิเมตร ไก่อายุ 1-7 วัน ให้
กรวด 0.5 กิโลกรัมต่อไก่ 100 ตัว โดยใส่ในรางให้ไก่กินตามใจชอบ การให้กรวดจะให้เพิ่มขึ้นตาม
อายุ และจะหยุดให้เมื่อไก่อายุ 30 วันขึ้นไปแล้ว ไก่จะกินกรวดได้ประมาณ 2.5 เปอร์เซ็นต์ของ
จำนวนอาหารที่กิน

13.1.6 การตัดปากไก่

ไก่ที่เลี้ยงรวมกันเป็นฝูงจะมีปัญหาเรื่องไก่จิกกันเองทำให้ตายได้ สาเหตุมาจากการ
เลี้ยงแน่นเกินไป อากาศถ่ายเทไม่สะดวก รางน้ำรางอาหารไม่เพียงพอ ไก่อดน้ำหรืออาหาร
นานเกินไป โรงเรือนสว่างเกินไป อาหารมีสารเชื้อโคมามากเกินไปหรือน้อยเกินไป เป็นต้น การป้องกัน
ไก่จิกกันนั้นโดยวิธีตัดปากไก่ ซึ่งอาจใช้เครื่องตัดไฟฟ้าหรือใช้มีดร้อนตัดปากบนตอนปลาย
ออก 1 ใน 3 เมื่อลูกไก่อายุ 1-2 วัน

13.2 การจัดการไก่อุ่น (สัปดาห์ที่ 7-20)

การจัดการในระยะไก่อุ่น มีความสำคัญต่อเนื่องไปถึงการให้ผลผลิต โดยเฉพาะในไก่ไข่
และไก่พันธุ์ การจัดการระยะนี้จึงเน้นในเรื่องความสม่ำเสมอในฝูงไก่ ซึ่งขึ้นอยู่กับ คุณภาพของ
อาหาร การควบคุมอาหาร การควบคุมน้ำหนักตัวไก่ การควบคุมแสงสว่าง เพื่อให้ไก่มีสุขภาพดี
และถ้าเป็นไก่ไข่ก็ให้เริ่มไข่เมื่ออายุ 20-22 สัปดาห์ ส่วนไก่พันธุ์ให้เริ่มไข่เมื่ออายุ 24-26 สัปดาห์

ในไก่ไข่และไก่พันธุ์ ให้ทำการย้ายไก่จากโรงเรือนไก่เล็กไปอยู่ในโรงเรือนไก่อุ่นที่ได้ทำ
ความสะอาดและฉีดพ่นยาฆ่าเชื้ออย่างทั่วถึงดีแล้ว แต่บางฟาร์มมีระบบการเลี้ยงแบบไม่มีการย้าย
ไก่ โดยจะเลี้ยงไก่ไข่หรือไก่พันธุ์ไว้ในโรงเรือนเดียวตั้งแต่อายุ 1 วัน จนถึงระยะไข่หรือขึ้นกรงดับ

ซึ่งจะย้ายเมื่อไก่ไข่อายุ 18 สัปดาห์และไก่พันธุ์อายุ 15 สัปดาห์ ส่วนในไก่กระทงจะเลี้ยงในโรงเรือนเดิมจนกระทั่งขาย ดังนั้นจำนวนไก่ที่เลี้ยงต้องคำนวณจากความต้องการพื้นที่ของไก่ในระยะรุ่น จำนวนไก่ที่เลี้ยงต่อพื้นที่เป็นสิ่งสำคัญ เพราะไก่อายุนี้มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว (80-90 กรัมต่อสัปดาห์) ผู้เลี้ยงจึงต้องขยายพื้นที่การเลี้ยงให้เพียงพอกับการเจริญเติบโตของไก่ ไม่เช่นนั้นจะเกิดปัญหาไก่โตช้า ไม่แข็งแรง วัสดุรองพื้นสกปรก และมีโรคระบาดได้ง่าย ไกรุ่นต้องการพื้นที่ 5.5 ตัวต่อตารางเมตร (3 ตารางฟุตต่อตัว) สำหรับการเลี้ยงแบบพื้นทั้งหมด หรืออัตราพื้นที่ 8.3 ตัวต่อตารางเมตรสำหรับการเลี้ยงแบบยกพื้น 2 ใน 3 ส่วน จึงต้องจัดเตรียมพื้นที่ให้เพียงพอ

การเลี้ยงไกรุ่นควรเลี้ยงรวมกันเป็นฝูงเล็ก ๆ ฝูงละ 50-100 ตัว ทำการคัดไก่แต่ละฝูงให้มีน้ำหนักตัวใกล้เคียงกัน เพื่อไม่ให้ไก่ตัวใหญ่รังแกไก่ตัวเล็ก และเมื่อถึงเวลาให้ผลผลิตจะได้เริ่มพร้อมกัน ถ้าไก่ในฝูงมีความสม่ำเสมอจะทำให้เกิดความยุ่งยากในการจัดการฟาร์ม สาเหตุที่ไก่ในฝูงมีความสม่ำเสมอต่ำ อาจเนื่องจากการเลี้ยงแน่นเกินไป การจัดอุปกรณ์ให้น้ำและอาหารไม่เพียงพอ คุณภาพอาหารไม่ดี การควบคุมอาหารไม่ถูกวิธี และปัญหาสุขภาพของไก่เอง

13.2.1 การจัดการไกรุ่น ควรปฏิบัติดังนี้

1. จัดเตรียมอาหารให้เพียงพอกับจำนวนไก่ เพื่อให้ไก่ได้กินอาหารพร้อมกันทุกตัว ทำให้ไก่มีการเจริญเติบโตอย่างสม่ำเสมอ ที่ให้อาหารแบบรางใช้อัตราความยาวตามขอบราง 3 นิ้วต่อไก่ 1 ตัว หรือแบบถังแขวนใช้อัตรา 5-6 ถังต่อไก่ 100 ตัว
2. จัดเตรียมน้ำให้เพียงพอกับจำนวนไก่โดยคำนวณที่ให้น้ำแบบรางใช้อัตราความยาวตามขอบราง 1 นิ้วต่อไก่ 1 ตัว หรือแบบกระดิกแขวนใช้ 1 ใบขนาด 4 แกลลอนต่อไก่ 50 ตัว
3. การให้อาหาร เปลี่ยนสูตรอาหารจากสูตรอาหารไก่เล็กเป็นสูตรอาหารไกรุ่นในไก่เนื้อหรือไก่กระทงควรเปลี่ยนอาหารเป็นอาหารไก่อายุที่ 3 มีระดับโปรตีน 20 เปอร์เซ็นต์ ในไก่ไข่และไก่พันธุ์ในระยะ 7-14 สัปดาห์ ให้ระดับโปรตีน 17 เปอร์เซ็นต์ ในระยะ 15-20 สัปดาห์ ให้ระดับโปรตีน 15 เปอร์เซ็นต์
4. ไก่ไข่และไก่พันธุ์ การควบคุมอาหารและน้ำหนักตัวไก่เป็นสิ่งสำคัญ ในระยะไกรุ่นจะต้องมีการควบคุมอาหาร เพื่อควบคุมน้ำหนักตัวไก่ให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานของไก่สายพันธุ์นั้น ซึ่งเป็นวิธีการถ่วงคังให้ไก่ไข่ช้าลงจนกว่าจะถึงอายุประมาณ 20-22 สัปดาห์ เพื่อให้ไก่ได้มีเวลาพัฒนาร่างกายให้สมบูรณ์แข็งแรง สามารถให้ไข่ฟองโต และไข่ทนนานกว่า การควบคุม

อาหารและน้ำหนักไก่จะเริ่มเมื่อไก่อายุ 7 สัปดาห์ขึ้นไป ถ้าไก่อ้วนหรือหมอมจนเกินไป อาจทำให้ไก่ให้ผลผลิตต่ำหรืออัตราการไข่ลดลง เป็นต้น ดังนั้นการควบคุมอาหารขึ้นอยู่กับน้ำหนักตัวของไก่

5. ควรให้แสงสว่างภายในโรงเรือนเพิ่มขึ้นเช้า 2 ชั่วโมงและเย็น 2 ชั่วโมง ถ้าในฤดูร้อนเพิ่มตอนกลางวัน 1-2 ชั่วโมง

6. การดูแลความสะอาดและการถ่ายเทอากาศภายในโรงเรือนเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะในไก่ระยะนี้ ตัวใหญ่ขึ้นและหนาแน่นมากขึ้น

7. หมั่นทำความสะอาดรางน้ำและรางอาหารทุกวัน

8. ตรวจสอบสุขภาพและปริมาณการกินอาหารของไก่ทุกวัน

9. ในฤดูร้อนไก่จะกินอาหารน้อยลง จึงควรปรับสูตรอาหารโดยลดพลังงานในอาหารลง และเพิ่มความเข้มข้นทางโภชนาของอาหารขึ้น เพื่อชดเชยกับการที่ไก่กินอาหารลดลง ไก่จึงยังคงได้รับสารอาหารครบถ้วน

10. เมื่อไก่ไข่อายุ 12 สัปดาห์ ให้วัคซีนนิวคาสเซิลและหลอดลมอักเสบ โดยการหยอดตาหรือละลายน้ำให้กิน

11. ไก่ที่เลี้ยงไว้ทำพันธุ์ ควรแยกตัวผู้และตัวเมียเลี้ยงคนละแห่ง เพราะการเลี้ยงรวมกันจะทำให้ตัวเมียโตช้ากว่าปกติ

12. ในไก่กระทงเมื่อถึงเวลาขาย ไม่ควรให้ไก่กินอาหารก่อนขาย 6 ชั่วโมง เพราะจะมีทำให้เกิดการเสียหายมากขณะทำการขนส่ง

13.2.2 ความสม่ำเสมอของฝูงไก่

การทำให้ไก่ในฝูงมีความสม่ำเสมอกันนั้น จำเป็นต้องทำการสุ่มชั่งน้ำหนักไก่ทุกสัปดาห์ โดยจะเริ่มเมื่อไก่เข้าสู่ระยะรุ่น ในไก่ไข่หรือพ่อแม่พันธุ์ไก่ไข่จะเริ่มเมื่ออายุ 7-8 สัปดาห์ ในพ่อแม่พันธุ์ไก่เนื้อเริ่มเมื่ออายุ 5-6 สัปดาห์ โดยทำดังนี้ สุ่มชั่งน้ำหนักไก่ 10 เปอร์เซ็นต์ของฝูง นำมาหาค่าเฉลี่ย จากนั้นนำค่าเฉลี่ยที่ได้มาหาค่าความสม่ำเสมอของฝูง จากสูตร

$$\text{ความสม่ำเสมอ (\%)} = \frac{\text{จำนวนไก่ที่มีน้ำหนักอยู่ในช่วง } \pm 10 \% \text{ ของน้ำหนักเฉลี่ย} \times 100}{\text{จำนวนไก่ที่ชั่ง (ตัว)}}$$

ฝูงไก่ที่ดีควรมีค่าความสม่ำเสมอตั้งแต่ 78 เปอร์เซ็นต์ขึ้นไป ถ้าค่าความสม่ำเสมออยู่ในช่วง 70-80 เปอร์เซ็นต์ ก็จัดว่าใช้ได้ แต่ถ้าค่าความสม่ำเสมอต่ำกว่า 65-70 เปอร์เซ็นต์ ควรทำ

การคัดไก่และแยกขนาดไก่เล็กและไก่ใหญ่เลี้ยงต่างห้องกัน เพื่อความสะดวกในการควบคุมอาหาร และน้ำหนักตัวไก่

ตัวอย่าง ไก่ฝูงหนึ่งจำนวน 500 ตัว เมื่ออายุ 7 สัปดาห์ ทำการสุ่มชั่งน้ำหนัก 10 เปอร์เซ็นต์ ของฝูงได้น้ำหนักรวม 25,110 กรัม น้ำหนักไก่ที่สุ่มเป็นรายตัวดังนี้

400	600	400	500	550	500	550	475	600	500
520	450	475	460	475	475	500	550	550	520
390	475	475	850	650	500	475	530	650	450
400	475	530	440	750	475	860	710	475	450
370	470	420	500	470	470	500	720	400	510

$$\text{น้ำหนักไก่เฉลี่ยต่อตัว} = \frac{\text{น้ำหนักไกรวม}}{\text{จำนวนไก่}} = \frac{25,100}{50} = 502$$

$$\text{น้ำหนัก } 10\% \text{ ของน้ำหนักเฉลี่ย} = 10\% \text{ ของ } 502 = (10 \times 502) / 100 = 50.2$$

$$\text{น้ำหนัก } \pm 10\% \text{ ของน้ำหนักเฉลี่ย} = 451.8 \text{ และ } 552.2 \text{ กรัม}$$

จำนวนไก่ทั้งหมด 50 ตัว จำนวนไก่ที่อยู่ในช่วง 451.8-552.2 มี 30 ตัว

$$\% \text{ ความสม่ำเสมอ} = (30 \times 100) / 50 = 60\%$$

ฝูงไก่อนี้มีความสม่ำเสมอเพียง 60% จึงต้องทำการคัดไก่เพื่อแยกขนาดไก่เป็น 3 กลุ่ม คือ ไก่เล็ก ไก่ปกติ และไก่ใหญ่ โดยชั่งน้ำหนักไก่ทั้งฝูง (ชั่ง 100%)

13.2.3 การควบคุมน้ำหนักตัวไก่

ในกรณีที่น้ำหนักตัวไก่อ่ต่ำกว่ามาตรฐาน จะต้องเพิ่มปริมาณอาหารให้ไก่ทีละน้อย วันละ 200-300 กรัมต่อไก่ 100 ตัว จนได้น้ำหนักมาตรฐานภายใน 3-4 สัปดาห์ ไม่ควรเพิ่มน้ำหนักตัวไก่อ่เร็วมากเกินไป เพราะจะทำให้ความสม่ำเสมอของฝูงไก่อ่เสียไปได้

ในกรณีที่น้ำหนักตัวไก่อ่สูงกว่ามาตรฐาน ไม่ควรลดปริมาณอาหารแต่ควรให้ปริมาณอาหารเท่าเดิม เพื่อให้น้ำหนักตัวมีอัตราการเพิ่มลดลงภายใน 3-4 สัปดาห์ แต่ไม่ควรให้อาหารเท่าเดิมนานเกินกว่า 3-4 สัปดาห์ เพราะอาจทำให้ไก่อ่ได้รับสารอาหารไม่เพียงพอต่อการเจริญเติบโต

ในกรณีน้ำหนักตัวไก่สูงกว่ามาตรฐานมาก ต้องใช้ระยะเวลาในการปรับน้ำหนักตัวไก่นานขึ้น โดยการเพิ่มปริมาณอาหารขึ้นทุก ๆ 3-4 สัปดาห์ สลับกับการคงปริมาณอาหารเท่าเดิมจนกว่าจะได้น้ำหนักตัวตามมาตรฐาน

การควบคุมน้ำหนักตัวไก่จะต้องทำการชั่งไก่ทุกสัปดาห์ แล้วคำนวณหาค่าความสม่ำเสมอในฝูงไก่ เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาเกี่ยวกับการควบคุมน้ำหนักตัวไก่

13.2.4 การควบคุมอาหาร

การควบคุมอาหารเป็นวิธีการควบคุมให้ไก่มีการเจริญเติบโตและมีน้ำหนักตัวเหมาะสมกับอายุของไก่ ตัวเลขปริมาณอาหารที่ระบุในตารางมาตรฐานของสายพันธุ์เป็นเพียงการประมาณเท่านั้น ไม่จำเป็นจะต้องจำกัดปริมาณอาหารเท่าที่ระบุไว้ในตารางมาตรฐานของสายพันธุ์ไก่นั้น ๆ แต่ควรดูจากน้ำหนักตัวของไก่เป็นหลัก โดยเฉพาะในไก่ไข่ระยะรุ่นและลูกไก่พ่อแม่พันธุ์สายพันธุ์นี้จะมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว น้ำหนักตัวมาก และมีการสะสมไขมันในช่วงการไข่ ดังนั้นการจำกัดปริมาณอาหารจะได้ผลควรทำในช่วงแรกของอายุไก่ เพราะเป็นช่วงที่ลูกไก่มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ในขณะที่ช่วงหลัง ๆ จะเจริญเติบโตช้า ส่วนการพิจารณาว่าจะใช้วิธีใดในการควบคุมอาหารจะต้องคำนึงถึงสภาพของฝูงไก่และสภาพแวดล้อมเป็นหลัก วิธีการควบคุมอาหารมี 4 วิธี

1. การจำกัดอาหารแบบให้อาหารทุกวัน (restricted feed intake everyday) โดยคำนวณปริมาณอาหารที่แน่นอนให้ไก่กินทุกวัน เหมาะสำหรับฝูงไก่ที่มีความสม่ำเสมอ มีที่ให้อาหารเพียงพอและไก่ไม่แน่นเกินไป วิธีนี้จะทำให้ไก่ไม่เครียด ไก่จะมีการปรับตัวจากการที่เคยกินอาหารอย่างเต็มที่มาเป็นการกินอย่างจำกัด ทำให้การเจริญเติบโตช้าลง

2. การจำกัดอาหารแบบให้อาหารวันเว้นวัน (skip a day feeding) โดยคำนวณปริมาณอาหารเป็น 2 เท่าของแบบให้ทุกวัน และนำมาให้เพียงวันเดียว วิธีนี้จะทำให้ไก่เกิดความเครียดมากกว่า เนื่องจากไก่ทุกตัวจะหิวในวันที่ไม่ได้กินอาหาร เมื่อถึงวันได้กินอาหารจะเกิดการแย่งกัน ทำให้อุปกรณ์เกิดเสียหายได้ และไก่จะกินอาหารเกินความต้องการของร่างกาย ทำให้ประสิทธิภาพการใช้อาหารเลวลง ไก่จะกินน้ำมากในวันที่อดอาหาร ทำให้น้ำหนักตัวสดรอนพื้นเปียกชื้น นอกจากนี้ควรระมัดระวังในเรื่องอุปกรณ์การให้อาหารจะต้องเพียงพอ ไม่เช่นนั้นจะทำให้ไก่แย่งกันกินอาหาร ทำให้เกิดความไม่สม่ำเสมอของฝูงได้

3. การจำกัดอาหารแบบให้อาหาร 2 วันเว้น 1 วัน (feed 2 days and skip 1 day) โดยคำนวณปริมาณอาหารแบบที่ให้ไก่กินใน 3 วัน มาแบ่งให้ไก่กินเพียง 2 วัน วิธีนี้ทำให้ไก่เกิดความเครียดน้อยกว่าแบบให้กินวันเว้นวัน

4. การจำกัดอาหารแบบอดอาหาร 2 วันต่อสัปดาห์ (feed 5 days and skip 2 days) โดยคำนวณปริมาณอาหารแบบที่ให้ไก่กินทุกวัน แล้วนำมาเฉลี่ยให้ไก่กิน 5 วัน ในสัปดาห์นั้น อีก 2 วันหยุดให้โดยกำหนดวันอดอาหารไก่ไว้แน่นอน เช่น วันอาทิตย์และวันพุธ เป็นต้น การให้อาหารแบบนี้จะทำให้ปริมาณอาหารที่ให้ไก่กินไม่มากเกินไป ทำให้ประสิทธิภาพการใช้อาหารดีกว่าแบบวันเว้นวันและแบบ 2 วันเว้น 1 วัน

ข้อควรระวังในการจำกัดอาหาร

เมื่อทำการควบคุมอาหาร ต้องหมั่นตรวจสอบน้ำหนักตัวของไก่ให้ตรงตามคู่มือการเลี้ยง เพื่อให้ไก่ได้รับอาหารเพียงพอ และต้องจัดเตรียมอุปกรณ์ให้อาหารให้เพียงพอ เพื่อให้ไก่ได้มีโอกาสเข้ากินอาหารได้พร้อมกัน ถ้าใช้รางอาหารอัตโนมัติไก่ที่อยู่ท้าย ๆ รางอาจไม่ได้รับอาหาร จึงควรติดตั้งถังอาหารเสริม เพื่อให้อาหารครบรอบในระยะเวลาที่เร็วขึ้น และใช้อัตราเร็ว 12-18 เมตรต่อนาที และควรตั้งเวลาให้เครื่องเดินเป็นระยะ เพื่อช่วยกระตุ้นการกินอาหารของไก่

ตารางที่ 13.2 มาตรฐานน้ำหนักและจำนวนอาหารที่ให้ของไก่พันธุ์ระยะไก่สาวและไก่หนุ่มอายุ 15-20 สัปดาห์

อายุ (สัปดาห์)	ไก่สาว		ไก่หนุ่ม	
	น้ำหนักตัว (กรัมต่อตัว)	จำนวนอาหารที่ให้ (กรัมต่อตัวต่อวัน)	น้ำหนักตัว (กรัมต่อตัว)	จำนวนอาหารที่ให้ (กรัมต่อตัวต่อวัน)
15	1,360	63.5	1,730	80
16	1,430	65.8	1,820	83
17	1,500	68.0	1,910	86
18	1,560	70.3	2,000	90
19	1,620	72.6	2,130	95
20	1,680	74.8	2,220	99

13.3 การจัดการไถ่ไข

จากช่วงระยะไถ่สาวเลี้ยงต่อไปอีกประมาณ 1 เดือน ไถ่จะเริ่มไข ในช่วงนี้ไถ่โคเกือบเต็มที่แล้ว มีขนสวยงามเรียบร้อย ค่อนข้างเปรี้ยว หากกินเก่ง ควรทำการย้ายไถ่สาวจากโรงเรือนไถ่รุ่นไปยังโรงเรือนไถ่ไขเมื่ออายุ 16-18 สัปดาห์หรือก่อนที่ไถ่จะเริ่มไข ไม่ควรย้ายภายหลังอายุ 18 สัปดาห์ เพราะจะทำให้การให้แสงสว่างไม่ต่อเนื่องและการย้ายไถ่อาจมีผลกระทบต่อไถ่ไขได้

ก่อนการย้ายไถ่สาวจะต้องทำความสะอาดโรงเรือนและฉีดพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรคให้เรียบร้อย ไถ่ทุกตัวจะต้องได้รับการทำวัคซีนครบถ้วนตามโปรแกรมและผ่านการกำจัดพยาธิทั้งภายในและภายนอกแล้วประมาณ 2-3 สัปดาห์ก่อนการย้าย ถ้าถ่ายพยาธิซ้ำจะทำให้มีพยาธิติดไปในโรงเรือนไถ่ไข ทำให้ต้องถ่ายพยาธิทุกเดือน เป็นเหตุให้ไถ่เครียด ผลผลิตไข่ลดลง การย้ายไถ่ควรทำด้วยความระมัดระวังและควรทำในช่วงอากาศเย็น ขณะทำการขนย้ายควรมีการตัดไถ่ไปด้วย ไถ่ที่มีน้ำหนักน้อยกว่ามาตรฐาน ควรนำมาเลี้ยงต่อเพื่อให้ได้น้ำหนักตามมาตรฐาน ทำการตรวจเช็คจำนวนและน้ำหนักให้ถูกต้อง ก่อนการย้ายไถ่ควรให้วิตามิน อี เล็คโตรไลต์หรือยาปฏิชีวนะละลายน้ำให้ไถ่กิน เพื่อลดความเครียด

13.3.1 วิธีการเลี้ยงไถ่ไข

การเลี้ยงไถ่ไขในปัจจุบัน อาจจะเลี้ยงแบบกรงตับหรือเลี้ยงแบบปล่อยฝูง แล้วแต่ต้นทุนและความต้องการของผู้เลี้ยง ซึ่งมีข้อดีและข้อเสียแตกต่างกัน

ก. การเลี้ยงแบบขังฝูง เป็นการเลี้ยงที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรที่ต้องการลงทุนอย่างประหยัด ซึ่งจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะคือ การเลี้ยงแบบขังฝูงปล่อยพื้นและแบบขังฝูงยกพื้น (ดูในบทที่ 12) ควรจัดรังไข่ให้ไถ่เข้าไปไขด้วย ขนาดรังไข่ 30x30x30 เซนติเมตร สูงจากพื้น 60 เซนติเมตร พื้นรังไข่ปูด้วยแกลบ ขี้กบ หรือฟางก็ได้ เพื่อให้ไถ่ที่ได้สะอาด เปลือกไข่ไม่แตก และสะดวกในการเก็บไข่ จำนวนรังไข่ 1 ช่องต่อไถ่ 4 ตัว ทำการติดตั้งรังไข่ให้เพียงพอและติดตั้งในที่เงียบสงบก่อนที่ไถ่จะเริ่มไข โดยจะติดตั้งประมาณสัปดาห์ที่ 18 เพื่อให้ไถ่เกิดความเคยชินและเพื่อเป็นการฝึกนิสัยการไข แต่ในเวลากลางคืนต้องปิดรังไข่เพื่อไม่ให้ไถ่ขึ้นไปนอน การเก็บไขนั้น จะทำการเก็บไขวันละ 4 ครั้ง พื้นที่ในการเลี้ยงไถ่ควรจัดให้เหมาะสมในอัตรา 6 ตัวต่อตารางเมตร

ข้อควรระวังในการจัดการแบบขังฝูง

การจัดการแบบขังฝูง ควรปฏิบัติดังนี้

1. ไม่นำไก่ต่างสายพันธุ์หรือต่างอายุหรือต่างขนาดมาเลี้ยงในโรงเรือนเดียวกัน
2. ไม่ควรนำไก่จากฝูงอื่นหรือโรงเรือนอื่นเข้ามาใส่ปนกันกับฝูงเดิม เพราะจะเกิดการจิกตีกัน เพื่อจัดอันดับสังคมของไก่ในฝูง ทำให้ไก่เกิดความเครียด
3. จัดที่ให้น้ำ ที่ให้อาหาร ที่ให้เปลือกหอย ที่ให้กรวด และรังไข่อย่างเพียงพอ
4. ต้องตัดปากไก่ด้วย

ตารางที่ 13.3 ข้อดีและข้อเสียของการเลี้ยงไก่แบบขังฝูง

ข้อดี	ข้อเสีย
1. ต้นทุนการผลิตต่ำกว่า	1. ไก่ต้องได้รับอาหารที่ดีและมีสารอาหารสมดุล เพราะไก่จะมีกิจกรรมต่าง ๆ มากกว่า
2. ไก่ให้ผลผลิตมากกว่า	2. มีปัญหาไข่นุบแตก เปื้อน และกินไข่ตัวเอง
3. สามารถเลี้ยงไก่ได้ทุกขนาด	3. ขนาดไข่ฟองเล็กกว่า
	4. ต้องดูแลอย่างใกล้ชิดและใช้ความสามารถมากกว่า
	5. การปฏิบัติงานทำได้ยาก เช่น การทำความสะอาด โรงเรือน การทำวัคซีน การตรวจสอบสุขภาพ เป็นต้น

ข. การเลี้ยงแบบกรงค้ำ เหมาะสำหรับเกษตรกรที่มีเงินทุนสูง กรงค้ำมีหลายแบบอาจเป็น 1 ชั้น 2 ชั้นหรือ 3 ชั้น แต่โดยมากมักจะซ้อนกัน 2 ชั้น ในกรงค้ำแต่ละช่องอาจจะเลี้ยงไก่ได้ตั้งแต่ 1-4 ตัว ขึ้นอยู่กับขนาดกรงและความต้องการประหยัดต้นทุน พื้นที่กรงควรจัดให้เหมาะสมในอัตรา 70-80 ตารางนิ้วต่อตัว การนำไก่เข้าเลี้ยงในกรงค้ำควรนำเข้าเป็นชุด ๆ เมื่อไก่ไข่น้อยลงก็ปลดออกเป็นชุด ๆ

ตารางที่ 13.4 ข้อดีข้อเสียของการเลี้ยงไก่แบบกรงดับ

ข้อดี	ข้อเสีย
1. สามารถกำหนดปริมาณอาหารที่ให้ไก่ได้แน่นอน ทำให้ไก่มีขนาดสม่ำเสมอ	1. ต้นทุนสูงเป็นค่ากรงที่มีราคาแพง และมีอายุการใช้งานสั้น
2. ลดปัญหาไข่นุบแตก ไข่เปื้อนมูลไก่ และการกินไข่ตัวเอง	2. ไก่จะเปื้อน เพราะถูกขังทำให้ผลผลิตไข่ลด
3. การคัดไก่ที่ไม่ไข่ ทำได้ง่ายจากสถิติการไข่	3. อุจจาระเหลวขึ้น
4. ลดปัญหาการต่อสู้ จิกกัน และการอยากฟักไข่	4. อาจมีไก่เป็นง่อยบ้าง
5. การควบคุมเหาไร พยาธิ บิด การระบาดของโรคติดต่อ ทำได้ง่ายและมีประสิทธิภาพ	5. ต้องใช้แรงงานทำความสะอาดมากขึ้น
6. สะดวกในการปฏิบัติงานและประหยัดแรงงานในการจัดการ เช่น การเก็บไข่ การให้อาหาร ยา วิตามิน การทำวัคซีน การตรวจสอบสุขภาพไก่ เป็นต้น	
7. อัตราการตายต่ำ	

13.3.2 การคัดเลือกไก่ไข่

แม้ว่าการเลี้ยงไก่ไข่เพื่อการค้าในปัจจุบัน พันธุ์ไก่ไข่ที่นำมาเลี้ยงเป็นไก่ลูกผสม (hybrid) ซึ่งให้ไข่มาก การคัดไก่ที่ให้ไข่ไม่ได้ออกจากฝูง จึงไม่ค่อยจำเป็นมากเท่าเมื่อก่อนนี้ก็ตาม แต่การเรียนรู้ลักษณะไก่ ก็ยังมีความจำเป็นอยู่สำหรับผู้เลี้ยงไก่ที่ต้องการคัดไก่ที่หยุดไข่หรือไข่ไม่คุ้มออกจากฝูง เพื่อให้ผู้เลี้ยงมีกำไรมากขึ้น เพราะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงไก่ที่ให้ผลผลิตไม่คุ้ม และช่วยให้ไก่ที่เหลือมีที่อยู่ ที่กินอาหาร ที่กินน้ำเพิ่มขึ้น และให้ผลตอบแทนคุ้มค่า

ตารางที่ 13.5 ลักษณะไก่ที่ไข่และไก่ที่ไม่ไข่

ลักษณะ	แม่ไก่ที่กำลังไข่	แม่ไก่ที่ไม่ไข่
หงอน	ใหญ่ สีแดงสดโต จับอุ่นมือ	เหี่ยวเล็กซิด เป็นขุขสะเก็ด จับไม่อุ่นมือ
ตา	นูนเด่น แจ่มใส	เล็กแห้ง เซื่องซึม
ขอบตา	บาง ขอบขาว	ลึก หนาเหลือง
หัวตา	ไม่ค่อมมีขน	มีขนเต็ม
ปาก	ซิดแกมขาว	เหลือง
ก้น (ทวาร)	ขยายใหญ่ ปากทวารหนัก เป็นรอยพับขาว ชุ่มชื้น สีซิด	หดเล็ก กลมแห้ง สีเหลือง
กระดูกเชิงกราน	กว้าง 2-3 นิ้วมือ กคดูอ่อนนุ่ม	แคบกว่า 2 นิ้วมือ กคดูแข็ง
ช่องท้อง	อ่อนนุ่ม ระหว่างปลายกระดูกอก กับกระดูกเชิงกราน กว้าง 3 นิ้วมือ ขึ้นไป	แคบกว่า 3 นิ้วมือ
สีแข้ง	ขาวซิด	เหลือง

ตารางที่ 13.6 ลักษณะไก่ไข่คดและไก่ไข่ไม่คด

ลักษณะ	ไก่ไข่คด	ไก่ไข่ไม่คด
สีในที่แตกต่างกัน	ซิด	เหลือง
การผลัดขน (wing molt)	เสร็จเร็วและไข่ในระยะผลัดขน	ผลัดขนก่อน เสร็จช้า
การไข่ทน	ไข่ดีระยะยาว	ไข่ดีระยะสั้น
หนัง	บางอ่อนนุ่มคล้ายผ้าไหมและ หลวม	หนา แข็งหยาบ ไขมันมาก
กระดูกอก	กระดูกอกลาดลงมาก	กระดูกอกก่อนข้างลาดขึ้น
ท้อง	อ่อนนุ่ม มีไขมันน้อย	แข็งกระด้าง มีไขมันมาก

ตารางที่ 13.7 ลักษณะไก่ไข่ทนทานและไข่ไม่ทน

ลักษณะ	ไข่ทนทาน	ไข่ไม่ทน
ก้น	เขี้ยวคล้าย	แดงสีเนื้อ
ตา	นูนเด่น สดใส	ซีม ไม้นูน
ขอบตา	บาง ขอบขาว	หนา เหลือง
คิ้วหู	สีตามพันธุ์ แต่ซีด	เหลือง
ปาก	ซีดแกมขาว	เหลือง
แข้ง	ขาวซีด แบน	เหลือง กลม
ขน	ขาดวัน สกปรก และเรียบแนบเนื้อ	ขนเรียบใหญ่ เป็นเงาสระอาด
เวลาผลิตขน	เริ่มผลิตขนช้า แต่ผลิตอย่างรวดเร็ว	เริ่มผลิตขนเร็ว แต่ใช้เวลาผลิตขนนาน
การผลิตขนปีก	ผลิตขนปีกหน้าพร้อมกันครั้งละ 3-5 ขน	ผลิตขนปีกหน้าพร้อมกันครั้งละ 1-2 ขน
ระยะการไข่	ไข่ติดต่อกันไม่หยุดเป็นเวลา 11-12 เดือนหรือนานกว่านั้น	ระยะการไข่สั้นและตามด้วยการผลิตขนอย่างช้า ๆ

13.3.3 การให้ผลผลิตของไก่ไข่

ระยะไข่ หมายถึง การไข่ต่อปี ไม่รวมการผลิตขน จะอยู่ระหว่าง 12-14 เดือน ระยะไข่จะเริ่มนับตั้งแต่ไก่ไข่ได้ 5 เปอร์เซ็นต์ของฝูง อายุประมาณ 20-22 สัปดาห์ จนกระทั่งหยุดไข่และปลดจำหน่าย

ก. ผลผลิตของไก่ไข่ จะแบ่งเป็น 3 ระยะคือ

ระยะที่ 1 ผลผลิตไข่จะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วหลังจากฝูงไก่เริ่มไข่ได้ 5 เปอร์เซ็นต์ จนกระทั่งผลผลิตไข่เพิ่มขึ้นสูงสุด (peak) (รูปที่ 13.5) เมื่อเริ่มไข่ได้ 2-3 เดือน ซึ่งจะเกิดร่วมกับการเพิ่มของขนาดไข่และน้ำหนักตัวไก่ ช่วงเวลาดังกล่าวอาจเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการจัดการ ถ้าไก่มีความสม่ำเสมอเส้นกราฟของการให้ผลผลิตไข่จะชันมาก

ระยะที่ 2 ผลผลิตไข่จะลดลงในเปอร์เซ็นต์ที่เท่ากันทุกสัปดาห์ ในขณะที่ขนาดไข่และน้ำหนักตัวไก่จะเพิ่มขึ้น โดยน้ำหนักตัวที่เพิ่มเกิดจากการสะสมไขมันในช่องท้อง ซึ่ง

ผันแปรไปตามพันธุ์และการจัดการ ช่วงนี้ถ้ามีการจัดการที่ดี ผลผลิตไข่จะค่อย ๆ ลดลง แต่ถ้าไก่เครียดหรือได้รับอากาศร้อน ผลผลิตไข่จะลดลงมากกว่ามาตรฐานทางพันธุกรรม

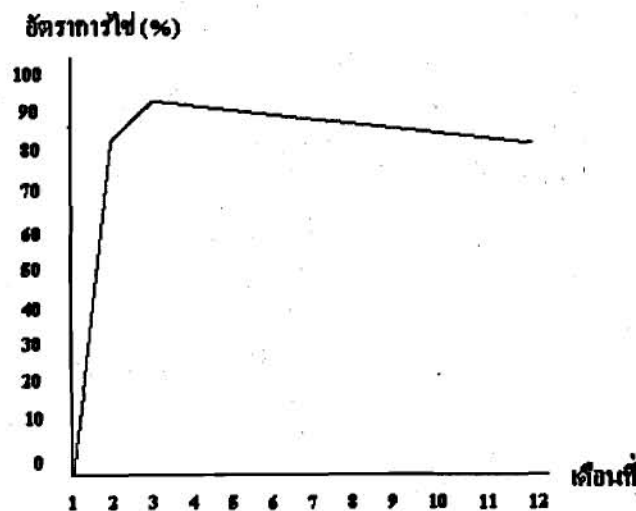
ระยะที่ 3 ผลผลิตไข่จะลดลงอย่างมากจนกระทั่งหยุดไข่ ขนาดไข่ไม่ลดลง แต่ประสิทธิภาพการใช้อาหารจะเลวลง จากนั้นไก่จะเริ่มผลิตขน หลังจากไก่ผลิตขนแล้วไก่จะเริ่มไข่อีก การไข่ของแม่ไก่ในรอบปีที่ 2 และปีถัดไปจะเหมือนกับการไข่ในปีแรก ๆ แต่ผลผลิตไข่สูงสุดจะต่ำกว่าและระยะไข่จะสั้นกว่าปีแรกประมาณ 20 เปอร์เซ็นต์ นอกจากนี้ไข่ในปีต่อมาจะมีขนาดใหญ่กว่าแต่เปลือกบางกว่า ส่วนอัตราการตายของไก่ตั้งแต่เริ่มไข่จนถึงหยุดไข่ ในรอบปีแรกประมาณ 10-12 เปอร์เซ็นต์

ข. อัตราการไข่ (Hen-day production) เป็นอัตราส่วนของจำนวนไข่ต่อจำนวนแม่ไก่ในระยะเวลาที่กำหนด

$$\text{อัตราการไข่ (\%)} = \frac{\text{จำนวนไข่}}{\text{จำนวนแม่ไก่}} \times 100$$

$$\text{อัตราการไข่แต่ละเดือน (\%)} = \frac{\text{จำนวนไข่ใน 1 เดือน}}{\text{จำนวนแม่ไก่} \times \text{จำนวนวันใน 1 เดือน}} \times 100$$

นำข้อมูลอัตราการไข่แต่ละเดือนมาเขียนกราฟได้ดังรูปที่ 13.5



13.3.4 การให้แสงสว่างในไก่ไข่

แสงสว่างในเล้าไก่จำเป็นในการเลี้ยงไก่ไข่ แสงสว่างจะกระตุ้นปลายประสาทที่จอภาพ (retina) ของนัยน์ตา แล้วส่งความรู้สึกไปยังสมอง ทำให้เห็นสิ่งของและไปกระตุ้นต่อมใต้สมองส่วนหน้าให้หลั่งฮอร์โมน FSH และ LH มีผลต่อการสร้างไข่และการตกไข่ การให้แสงสว่างที่มีความเข้มเหมาะสม จะมีอิทธิพลในการกระตุ้นฮอร์โมนในตัวไก่ให้สามารถผลิตไข่ได้สม่ำเสมอ ทำให้ไข่ตกและไข่ทน แต่ถ้าแสงสว่างมากเกินไปจะไม่มีผลต่อการเพิ่มการกระตุ้นการบังคับแสงสว่างเพื่อเร่งการไข่นี้ ควรใช้วิธีเพิ่มระยะของแสงสว่างเวลากลางวันให้ยาวออกเป็น 14-16 ชั่วโมง โดยให้แสงเพิ่มขึ้นในระยะก่อนไข่เล็กน้อย หลังจากเริ่มไข่ควรได้รับแสงสว่างเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ประมาณสัปดาห์ละ 30 นาที จนกระทั่งให้ไก่ได้รับแสงสว่างวันละ 16-17 ชั่วโมง ซึ่งตามปกติแม่ไก่ได้รับแสงจากธรรมชาติวันละ 12 ชั่วโมง แสงสว่างที่เหลือให้เฉลี่ยแบ่งเวลาการเปิดไฟในตอนหัวค่ำและเช้ามืดตามความเหมาะสม การให้แสงสว่างใช้หลอดฟลูออโรสเซียมขนาด 40 วัตต์ หรือหลอดไฟขนาด 60 วัตต์พร้อมโคมไฟติดตั้งให้สูงจากตัวไก่ 2.5 เมตร ห่างกันดวงละ 4 เมตร โดยแขวนไฟแต่ละแถวสลับกัน จำนวนความต้องการความเข้มของแสงต่อพื้นที่ของโรงเรือนเท่ากับ 2.7 วัตต์ต่อพื้นที่ 1 ตารางเมตร

13.3.5 การให้เปลือกหอย เริ่มทำการให้เปลือกหอยก่อนไข่ 2 สัปดาห์ ในอัตรา 1.5 กิโลกรัมต่อตัว เพื่อเพิ่มธาตุแคลเซียมให้แก่ไก่

13.3.6 การให้อาหารไก่ระยะไข่

การกำหนดปริมาณอาหารสำหรับฝูงไก่ที่กำลังไข่คือ ผลิตไข่และน้ำหนักตัวให้อาหารในปริมาณที่จำเป็นที่จะทำให้ฝูงไก่ผลิตไข่อย่างมีประสิทธิภาพ ปกติฝูงไก่ไข่จะเริ่มไข่เมื่ออายุ 20-22 สัปดาห์ ส่วนพ่อแม่พันธุ์ไก่เนื้อจะเริ่มไข่เมื่ออายุ 24-26 สัปดาห์ เมื่อไก่เริ่มไข่จะต้องค่อย ๆ เพิ่มอาหารนำหน้าการไข่ตลอดเวลา คือจะให้อาหารสูงสุดก่อนหน้าที่ไข่สูงสุด 1.5-2 สัปดาห์ ห้ามลดอาหารอย่างเด็ดขาดในขณะที่ผลิตไข่กำลังเพิ่มหรือในช่วงผลิตไข่สูงสุดจนกว่าจะแน่ใจว่าฝูงไก่ให้ผลิตไข่สูงสุดแล้ว การให้อาหารในปริมาณที่ไม่เพียงพอหรืออาหารที่เพิ่มไม่เพียงพอจะทำให้ผลิตไข่ไม่สูงสุด อาหารที่จะให้ไก่ในแต่ละสัปดาห์ยังขึ้นอยู่กับน้ำหนักเฉลี่ยตามอายุ เพื่อให้ไก่มีน้ำหนักเฉลี่ยตามมาตรฐาน ถ้าไก่มีน้ำหนักเฉลี่ยเกินมาตรฐานห้ามลดอาหาร แต่ในสัปดาห์ต่อไปให้คงจำนวนอาหารนี้ไว้เท่ากับสัปดาห์ที่แล้ว ซึ่งจะทำให้การ

เจริญเติบโตของไก่ลดลงน้ำหนักเฉลี่ยของไก่จะค่อย ๆ เข้าสู่มาตรฐาน ถ้าไก่มีน้ำหนักเฉลี่ยต่ำกว่ามาตรฐานให้เพิ่มอาหารมากกว่ามาตรฐานประมาณ 0.2-0.5 กิโลกรัมต่อไก่ 100 ตัว อัตราการเจริญเติบโตของไก่จะเพิ่มขึ้น ในแต่ละสัปดาห์จนได้น้ำหนักมาตรฐาน ผลจากการควบคุมน้ำหนักจะทำให้ไม่มีอาหารส่วนเกินไปเก็บสะสมเป็นไขมัน

13.3.7 การจัดการไก่ไข่ ควรปฏิบัติดังนี้

1. ดูแลความสะอาดและการถ่ายเทอากาศภายในโรงเรือน
2. ทำความสะอาดอุปกรณ์ให้น้ำและอาหารทุกวัน หมั่นปรับอุปกรณ์ให้น้ำและอาหารตามการเจริญเติบโตของไก่
3. การเปลี่ยนอาหารทุกครั้ง ควรค่อย ๆ เพิ่มสัดส่วนอาหารใหม่เข้าไป ใช้เวลาเปลี่ยนอย่างน้อย 3 วัน
4. ทำการชั่งน้ำหนักไก่และควบคุมให้น้ำหนักไก่ได้ตามมาตรฐานของสายพันธุ์นั้น ๆ
5. ให้แสงสว่างสม่ำเสมอวันละ 16-17 ชั่วโมง
6. การเก็บไข่ การเลี้ยงแบบขังฝูงควรเก็บไข่บ่อย ๆ อย่างน้อยวันละ 4 ครั้ง เพื่อลดการเสียหายจากไข่บอบหรือไก่จิกกินไข่ ส่วนการเลี้ยงแบบกรงคับควรเก็บไข่วันละ 2 ครั้งเช้าและบ่าย
7. ตรวจสอบและกำจัดพยาธิภายในและพยาธิภายนอกเป็นประจำ
8. ตรวจสอบสุขภาพไก่ทุกวันทั้งช่วงเช้าและบ่าย คัดไก่ป่วย พิการ อ่อนแอ ไก่ไม่ให้ไข่ออกทันทีที่พบเห็น
9. กำจัดและป้องกันความเครียดที่จะเกิดแก่ไก่ทั้งทางตรงและทางอ้อม ถ้าเกิดภาวะเครียดควรละลายยาปฏิชีวนะผสมวิตามินให้ไก่กิน
10. ทำความสะอาดโรงเรือนไก่ ลวดคาน้ำข่าย บริเวณรอบโรงเรือนอยู่เสมอ และเปลี่ยนหรือกลับวัสดุรองพื้นให้แห้งอยู่เสมอ
11. จัดบันทึกสภาพการเลี้ยงและจำนวนไข่ทุกวัน นำมาหาอัตราการไข่ของแม่ไก่ในแต่ละเดือน

13.4 การจัดการไถ่พันธุ์

การจัดการไถ่พันธุ์จะคล้ายกับการจัดการไถ่ไข แต่ควรมีพื้นที่หรือบริเวณให้ไถ่พันธุ์ได้ออกกำลังกายเพื่อไม่ให้อ้วนเกินไป การจัดการไถ่พันธุ์ ควรได้รับการดูแลดังนี้

13.4.1 การขนย้ายไถ่สาว

เมื่อไถ่สาวอายุ 15 สัปดาห์ ให้ย้ายขึ้นกรงด้บนขนาด 20x20x20 เซนติเมตร หรือโรงเรือนไถ่พันธุ์ ก่อนย้ายไถ่สาวจะต้องทำความสะอาดโรงเรือน ฉีดพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรค และพักโรงเรือนไว้แล้ว ในวันย้ายโรงเรือนให้ไถ่กินวิตามิน อี เล็ก โคร โลท์ หรือยาปฏิชีวนะละลายน้ำ เพื่อลดความเครียด ทำการชั่งน้ำหนักไถ่ทุกตัว นำไถ่ไปตัดปากบนซ้ำอีกให้ปากบนสั้นกว่าปากล่าง ทำวัคซีนป้องกันโรคหลอดลมอักเสบ ถ่ายพยาธิภายในด้วยยาถ่ายพยาธิชนิดเม็ดทุกตัว และอาบน้ำยาฆ่าเหาโรไคโดยใช้น้ำยาฆ่าแมลงชนิดผง เช่น เซฟวิน 85 ในอัตรา 3 ช้อนแกงต่อน้ำ 20 ลิตร นำไถ่จุ่มลงในน้ำยา ใช้มือลูบขนย้อนขึ้นไป เอาหัวไถ่จุ่มน้ำยาอย่างรวดเร็ว จากนั้นนำไถ่ไปไว้ในโรงเรือนไถ่พันธุ์ การย้ายไถ่ควรทำอย่างระมัดระวังและควรทำในช่วงอากาศเย็น ขณะทำการขนย้ายควรมีการคัดไถ่ด้วย ถ้าเป็นการเลี้ยงแบบขังฝูงควรจัดรังไข่ให้ไถ่เข้าไปไข่ด้วย ขนาดรังไข่ 30x30x30 เซนติเมตร พื้นรังไข่ปูด้วยแกลบ ขี้กบ หรือฟางก็ได้ เพื่อให้ไถ่ที่ได้สะอาด เปลือกไข่ไม่แตกและสะดวกในการเก็บไข่ จำนวนรังไข่ 1 ช่องต่อไถ่ 4 ตัว ทำการติดตั้งรังไข่ให้เพียงพอและติดตั้งในที่เงียบสงบก่อนที่ไถ่จะเริ่มไข่

13.4.2 การผสมพันธุ์

การผสมพันธุ์ไถ่พันธุ์ ทำได้ 2 วิธีคือ การผสมตามธรรมชาติและการผสมเทียม

ก. การผสมไถ่ตามธรรมชาติ จะปล่อยไถ่หลายตัวรวมกันเป็นฝูงใหญ่ โดยใช้อัตราส่วนตัวผู้ต่อตัวเมียเท่ากับ 1:8-12 ถ้าเป็นไถ่พันธุ์หนักควรใช้ตัวผู้มากกว่าไถ่พันธุ์เบา การปล่อยรวมกันมาก ๆ จะมีข้อเสียคือ ไม่ทราบว่าไถ่ตัวผู้ดีหรือไม่ดี หรืออาจแบ่งเป็นกรงย่อย ๆ ให้ไถ่ตัวผู้ 1 ตัวผสมกับไถ่ตัวเมีย 8-12 ตัวในกรงเดียวกัน ซึ่งจะให้ผลผลิตดีกว่า

ข. การผสมเทียมไถ่ ทำการรีดน้ำเชื้อจากไถ่ตัวผู้ ไถ่ตัวผู้ 1 ตัวให้น้ำเชื้อครั้งละประมาณ 1 มิลลิลิตร แล้วนำไปเจือจางกับน้ำเกลือเข้มข้น 0.75 เปอร์เซ็นต์ จำนวน 2-3 เท่าของน้ำเชื้อ สามารถนำไปฉีดให้กับแม่ไถ่ได้ 10 ตัว ผู้ทำการผสมเทียมจะต้องมีความรู้และความชำนาญ จึงจะทำให้อัตราการผสมติดสูง

13.4.3 การให้แสงสว่างในไก่พันธุ์

การให้แสงสว่างเป็นสิ่งสำคัญในการเลี้ยงไก่พันธุ์ เพราะแสงสว่างมีผลโดยตรงต่ออัตราการไข่ การให้แสงสว่างไม่เพียงพอแม่ไก่จะไข่น้อยลง แม้จะมีการจัดการในเรื่องการให้อาหารที่เพียงพอกับความต้องการและมีการจัดการอื่น ๆ ดีแล้วก็ตาม การให้แสงสว่างมากก็ไม่ดี เพราะจะทำให้ไก่ไข่ไม่เป็นเวลา ไก่จะจิกกันมาก ตื่นตกใจง่าย กินอาหารเปลือง และบางตัวอาจมดลูกทะลักออกมาข้างนอก การจัดการให้แสงสว่างเป็นระบบติดต่อกัน 14-16 ชั่วโมง แม่ไก่จะไข่ก่อนเวลา 14 นาฬิกาทุก ๆ วัน โดยในช่วงไก่สาวอายุ 15-20 สัปดาห์ควรให้แสงสว่างวันละไม่เกิน 11-12 ชั่วโมง พอสัปดาห์ที่ 21 แม่ไก่เริ่มไข่ควรเพิ่มเวลาให้แสงสว่างขึ้นเป็นสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมงจนได้วันละ 14-16 ชั่วโมง แล้วหยุดเพิ่ม จากนั้นรักษาระดับนี้ตลอดไปจนกว่าแม่ไก่จะหยุดไข่และปลดระวาง การให้แสงสว่างใช้หลอดไฟนีออนขนาด 40 วัตต์หรือหลอดไฟ 60 วัตต์พร้อมโคมไฟติดตั้งให้สูงจากตัวไก่ 2.5 เมตร ห่างกันดวงละ 4 เมตร โดยแขวนไฟแต่ละแถวสลับกัน หรือให้แสงสว่างในระดับตัวไก่ 30 ลักซ์ แม่ไก่พันธุ์จะเริ่มไข่ได้ 5 เปอร์เซ็นต์เมื่อสัปดาห์ที่ 25

13.4.4 การให้อาหารไก่พันธุ์ระยะไข่

ไก่สาวจะเริ่มไข่ฟองแรกเมื่ออายุประมาณ 24 สัปดาห์ เมื่อไก่เริ่มไข่ให้เปลี่ยนสูตรอาหารให้มีสารอาหารเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะแร่ธาตุแคลเซียมและฟอสฟอรัส เพื่อให้ไก่นำไปสร้างไข่และเปลือกไข่ ส่วนไก่พ่อพันธุ์ให้อาหารเช่นเดียวกับแม่ไก่ แต่มีแร่ธาตุแคลเซียมและฟอสฟอรัสน้อยกว่าเพราะไม่จำเป็น ส่วนปริมาณอาหารที่ให้ไก่นั้นจะขึ้นอยู่กับอัตราการไข่ของแม่ไก่ ถ้าไก่ไข่ปริมาณมากจะให้อาหารมาก ถ้าไก่ไข่ปริมาณน้อยจะให้อาหารน้อย ตารางที่ 13.8

13.4.5 การบันทึก

ทำการเก็บไข่น้อยกว่าวันละ 5 ครั้ง ถ้าเก็บจำนวนครั้งน้อยกว่านี้จะมีผลต่อคุณภาพของไข่ (สกรปรกหรือแตกร้าว) การเลี้ยงในกรงตับ ให้บันทึกจำนวนไข่ทุกวันและน้ำหนักไข่ทุกสัปดาห์ลงในบัตรประจำตัวแม่ไก่ ถ้าเป็นการเลี้ยงปล่อยฝูง ให้บันทึกจากค่าที่ได้ทั้งฝูงและนำมาหาค่าเฉลี่ยทั้งฝูงก่อนบันทึก น้ำหนักไข่ควรชั่งทุก ๆ สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน นำมาหาค่าเฉลี่ยน้ำหนักไข่ต่อสัปดาห์และต่อเดือน ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกจำนวนไข่และน้ำหนักไข่แต่ละเดือน นำมาเขียนกราฟ เหมือนการจัดการในไก่ไข่ ดังรูปที่ 13.5

ตารางที่ 13.8 จำนวนอาหารที่ให้แม่ไก่กินตามอัตราการใช้ น้ำหนักไข่ และน้ำหนักตัวของแม่ไก่

น.น. ตัว กรัมต่อตัว	น.น. ไข่ กรัมต่อฟอง	อัตราการใช้ต่อวัน (%)					
		50	60	70	80	90	100
1.59	52.0	70	78	84	91	99	106
1.59	56.7	73	81	89	96	104	112
1.59	61.4	76	84	92	100	108	116
1.59	66.4	79	88	98	106	116	124
1.71	52.0	69	77	84	91	98	105
1.71	56.7	79	80	88	96	104	111
1.71	61.4	75	83	91	99	108	116
1.71	66.1	79	88	98	106	115	124
1.82	52.0	68	76	83	89	97	104
1.82	56.7	71	79	87	94	103	110
1.82	61.4	74	82	90	98	106	114
1.82	66.1	78	86	96	104	114	123
1.93	52.0	67	75	84	89	96	103
1.93	56.7	71	78	88	94	102	109
1.93	61.4	73	81	91	98	106	114
1.93	66.1	77	86	97	104	113	122
2.04	52.0	66	74	83	88	95	102
2.04	56.7	69	77	87	93	101	108
2.04	61.4	72	80	90	96	104	113
2.04	66.1	69	84	96	103	112	121
2.15	52.0	65	73	82	87	94	101
2.15	56.7	69	76	86	92	100	108
2.15	61.4	71	79	89	96	104	112
2.15	66.1	69	84	95	102	111	120

ที่มา : สวัสดิ์ และคณะ (มปพ.)

13.4.6 การจัดการฟักไข่ ควรปฏิบัติดังนี้

1. ทำการเก็บไข่ออกจากรางไข่หรือรังไข่ทุกวัน และรวบรวมไข่ฟักไว้ก่อนเข้าตู้ฟักทุก ๆ 3-7 วัน โดยนำมาเก็บไว้ในห้องเย็นที่อุณหภูมิ 65 องศาฟาเรนไฮต์ (18.3 องศาเซลเซียส) ความชื้นสัมพัทธ์ 75-80 เปอร์เซ็นต์ หรือเท่ากับอุณหภูมิตู้แช่แข็ง 55-58 องศาฟาเรนไฮต์

2. ก่อนที่จะนำไข่ฟัก (hatching egg) เข้าเก็บควรจะคัดไข่ที่ไม่ได้ขนาดออกไป ไข่ที่จะฟักควรมีขนาดฟองละ 50-65 กรัม ไข่ที่มีขนาดใหญ่หรือเล็กกว่านี้ไม่ควรนำไปฟัก ไข่บวบ ร้าว เปลือกบาง ขรุขระ และรูปร่างผิดปกติควรคัดออก

3. นำไข่ฟักมารวมควั่นฆ่าเชื้อโรคที่ติดมากับเปลือกไข่ก่อนนำเข้าเก็บในห้องเย็น การรวมควั่นควรทำในตู้ไม่ปิดฝาสนิท ภายในเป็นที่สำหรับวางไข่เรียงซ้อนกันได้เป็นชั้น ๆ การรวมควั่นจะใช้ด่างทับทิม 17 กรัมใส่ลงในถ้วยกระเบื้อง เติมด้วยน้ำยาฟอรัมาลิน 40 เปอร์เซ็นต์ จำนวน 30 มิลลิลิตร (ตู้รวมควั่นขนาด 100 ลูกบาศก์ฟุต) รีบนำเข้าตู้รวมควั่นปิดฝาให้เรียบร้อย สักครู่ จะเกิดควั่นขึ้น ทิ้งไว้ประมาณ 20 นาที จึงเปิดตู้และทิ้งไข่ไว้ในตู้อีกประมาณ 20-30 นาที

4. นำไข่ฟักเข้าเก็บในห้องเย็น การเก็บไข่ไว้ในห้องเย็นควรเรียงไข่ไว้บนถาดไข่พลาสติกที่สามารถซ้อนกันให้สูงเป็นตั้ง ๆ ได้ เพื่อป้องกันลมในห้องไม่ให้ผ่านไข่มากเกินไปและสะดวกต่อการกลับไข่ การกลับไข่โดยการใช้มือเขย่าถาดไข่ทั้งตั้งให้เคลื่อนไหวเบา ๆ ทำทุก ๆ วัน วันละ 1 ครั้ง จะช่วยลดอัตราการตายของตัวอ่อนระยะ 1-7 วันได้มาก

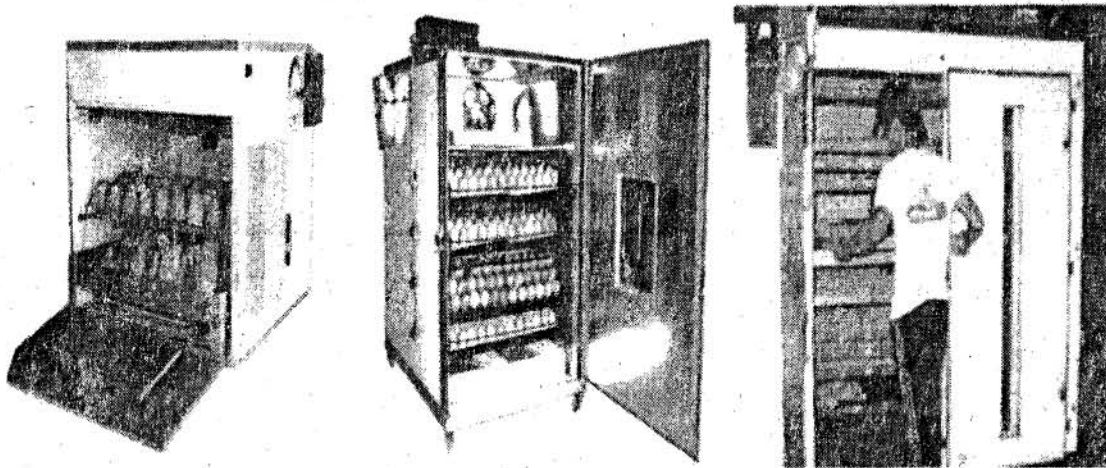
5. ก่อนนำไข่เข้าฟักควรนำไข่ออกผึ่งไว้ในอุณหภูมิห้องอย่างน้อย 12 ชั่วโมงหรือ ผึ่งอากาศนอกห้องเย็นไว้ 1 คืนก่อนนำเข้าตู้ฟัก

6. ตู้ฟักไข่ที่ใช้กันในปัจจุบันเป็นตู้ไฟฟ้า มีขนาดบรรจุตั้งแต่ 30 ฟองจนถึง 100,000 ฟองขึ้นอยู่กับจำนวนไข่ฟัก ทำการเดินเครื่องตู้ฟักไข่ก่อนนำไข่เข้าฟักอย่างน้อย 6 ชั่วโมง และตั้งอุณหภูมิและความชื้น ดังตารางที่ 13.9

ตารางที่ 13.9 อุณหภูมิและความชื้นในตู้ฟักไข่

อายุการฟักไข่	อุณหภูมิ		ความชื้น	
	องศาเซลเซียส	องศาฟาเรนไฮต์	% ความชื้นสัมพัทธ์	ตู้แช่แข็ง (องศาฟาเรนไฮต์)
1-18 วัน	37.77	100	60	84
18-21 วัน	37.2	99	61-65	86-88

7. ทำการจัดเรียงไข่เข้าตู้ฟัก แล้วทำการรอมวันมาเชื้อโรคอีกครั้ง ใช้ด่างทับทิม 17 กรัมใส่ลงในถ้วยกระเบื้อง เติมด้วยน้ำยาฟอร์มาลิน 40 เปอร์เซ็นต์ จำนวน 30 มิลลิตรต่อ ปริมาตรตู้ฟัก 100 ลูกบาศก์ฟุต ขณะที่รอมวันให้ปิดช่องอากาศเข้าออกและฝาตู้ให้เรียบร้อย ใช้ เวลาประมาณ 20-25 นาที แล้วจึงเปิดฝาตู้และช่องอากาศเปิดเครื่องตู้ฟักอีก 30 นาที จากนั้นปิดฝาตู้ และดำเนินการฟักตามปกติ



รูปที่ 13.6 ตู้ฟักไข่

8. ปรับช่องอากาศเข้าออกตามอายุของไข่ฟัก ไข่ฟักอายุ 1-18 วันเปิดช่องอากาศ เข้า 1 ใน 3 ช่องอากาศออกเปิด 1 ใน 2 และเมื่อไข่ฟักอายุ 18-21 วัน หรือระยะเตรียมลูกไก่ออก ให้ เปิดช่องอากาศเข้าและช่องอากาศออกเต็มที่ กรณีที่เปิดช่องอากาศออกเต็มที่แล้วจะทำให้ความชื้น ต่ำกว่ามาตรฐาน ให้ทำการเปิดช่องอากาศออกเพียง 3 ใน 4 และเพิ่มถาดน้ำในตู้ฟักให้มากขึ้น

9. หมั่นเติมน้ำใส่ถาดและตรวจสอบอุณหภูมิของปรอทดุ่มเปียกให้ได้ 84-86 องศาฟาเรนไฮด์ ถ้าอุณหภูมิต่ำกว่านี้ให้เพิ่มถาดน้ำให้มากขึ้นจนได้อุณหภูมิตามต้องการ

10. ทำการบันทึกอุณหภูมิและความชื้นทุกวัน วันละ 2 ครั้ง คือ เช้า 7-8 นาฬิกา และบ่าย 14-15 นาฬิกา

11. ทำการกลับไข่ทุก ๆ ชั่วโมง สำหรับตู้ฟักไข่อัตโนมัติ ส่วนตู้ฟักคั้นโยกควร กลับวันละ 5-6 ครั้ง

12. ส่องไข่เพื่อคัดไข่ไม่มีเชื้อ เชื้อตายออกเมื่อฟักไข่ไปได้ 7 14 และ 18 วัน การส่องไข่จะทำให้สามารถคัดไข่ที่ไม่ต้องการออกได้ การส่องไข่ทำได้ 2 แบบคือ แบบกลางแจ้งและแบบห้องมืด บันทึกไว้ด้วย

การส่องแบบกลางแจ้ง ทำได้โดยใช้กระดาษแข็งมาม้วนเป็นรูปกระบอก นำด้านข้างของไข่ฟักมาชิดที่ปลายด้านหนึ่งของกระบอก แล้วยกขึ้นส่องดูกลางแดด โดยมองผ่านอีกด้านหนึ่งของกระบอก

การส่องแบบห้องมืด สามารถทำได้ทั้งกลางวันและกลางคืน ทำได้โดยติดหลอดไฟกับอุปกรณ์ที่มีลักษณะกรวย ซึ่งด้านบนปิดและทำที่จับไว้ เมื่อจะส่องให้นำปากกรวยมาชิดกับไข่ฟักทางด้านข้างแล้วเปิดไฟ หรือทำเป็นกล่องติดหลอดไฟไว้ภายใน ด้านบนเจาะช่องกว้างให้สามารถวางไข่ไว้บนช่องได้ไม่หล่นลงไปใกล้ช่อง เมื่อจะส่องให้นำไข่ฟักมาวางบนช่องด้านบนของกล่อง แล้วเปิดไฟ

ลักษณะที่จะเห็นได้จากไข่ฟัก ดังนี้

- ถ้าเป็นไข่มีเชื้อ จะเห็นจุดดำอยู่ข้างในและมีเส้นเลือดแตกแขนงเป็นร่างแห
- ถ้าเป็นไข่ไม่มีเชื้อ จะเห็นไข่ทั้งฟองใส
- ถ้าเป็นไข่เชื้อตาย จะเห็นรอยเลือดเป็นรอยเล็ก ๆ หรือจาง ๆ ติดที่ผิวเปลือก
- ถ้าเป็นไข่เน่า จะเห็นไข่ทั้งฟองมีทึบ ไม่พบเส้นเลือด และเริ่มส่งกลิ่นเหม็น

13. ย้ายไข่ฟักอายุ 18 วันไปฟักในตู้เกิด (hatchery) โดยจัดไข่ไว้บนถาดไข่ ไม่ต้องกลับไข่ ในช่วง 3 วันสุดท้ายนี้ตัวอ่อนจะเจริญเติบโตมาก สร้างความร้อนขึ้นได้เองในตัวอ่อน จึงต้องลดอุณหภูมิของตู้เกิดลงเหลือ 98.9-99 องศาฟาเรนไฮต์ แต่เพิ่มความชื้นด้วยเปียกชื้นเป็น 86 องศาฟาเรนไฮต์ ตู้ฟักบางตู้มีถาดเกิดอยู่ด้านล่าง ซึ่งส่วนใหญ่ออกแบบให้อุณหภูมิชั้นล่างต่ำกว่าชั้นบนประมาณ 1 องศาฟาเรนไฮต์ ดังนั้นจึงตั้งอุณหภูมิชั้นบนไว้ 100 องศาฟาเรนไฮต์ จะทำให้อุณหภูมิชั้นล่างเป็น 99 องศาฟาเรนไฮต์ แล้วเพิ่มถาดน้ำให้ได้ความชื้นตามที่ต้องการ

14. ย้ายลูกไก่ออกจากตู้เกิดในวันที่ 21 ของการฟัก บันทึกจำนวนลูกไก่ที่เกิดและตายโคม ในวันที่ 22 คัดลูกไก่ที่ไม่สมบูรณ์และอ่อนแอออก พร้อมทั้งบันทึกความแข็งแรงและความผิดปกติ

15. ทำความสะอาดตู้ฟักไข่ ปิดกวาดและใช้ผ้าชุบน้ำละลายด่างทับทิมเช็ดดูพื้น และชั้นวางถาดไข่ทุกครั้งที่ใช้งานเสร็จและนำถาดไข่มาซักทำความสะอาดและตากแดดฆ่าเชื้อโรค

13.5 การจัดการไก่เนื้อหรือไก่กระตัง

ไก่กระตัง (broiler) เป็นไก่เนื้อวัยอ่อนคละเพศ มีอายุไม่เกิน 8 สัปดาห์ น้ำหนักไม่เกิน 2 กิโลกรัม เจริญเติบโตเร็ว มีประสิทธิภาพการใช้อาหารดี ผู้เลี้ยงไก่กระตังจะต้องซื้อลูกไก่จากบริษัทผู้ผลิตมาเลี้ยงตั้งแต่อายุ 1 วันจนถึงส่งตลาด ปัจจุบันไก่กระตังใช้ระยะเวลาเลี้ยงสั้นเพียง 45 วัน ได้น้ำหนักส่งตลาด 1.8-2.0 กิโลกรัม มีประสิทธิภาพการใช้อาหาร 2-2.1 การจัดการเลี้ยงไก่กระตังจะเหมือนกับการจัดการไก่เล็ก ซึ่งตามปกติไก่เล็กจะมีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 สัปดาห์

การจัดการไก่กระตัง ไก่กระตังเป็นไก่ที่มีการเจริญเติบโตเร็ว จึงต้องการการดูแลเอาใจใส่มากดังนี้

1. ความต้องการพื้นที่ตลอดระยะเวลาเลี้ยงประมาณ 8-10 ตัวต่อตารางเมตร ขึ้นอยู่กับสภาพอากาศ

2. อุปกรณ์การให้น้ำและอาหารต้องเพียงพอ ในช่วงแรกลูกไก่อายุ 1-7 วัน ใช้กระตักน้ำขนาด 1 แกลลอนต่อลูกไก่ 100 ตัว และมีไม้รองรับกระตักน้ำให้สูงขึ้น 2-3 นิ้ว เมื่อไก่โตขึ้นเปลี่ยนมาใช้กระตักแบบแขวน ลูกไก่อายุ 8-21 วันใช้กระตักขนาด 2 แกลลอนต่อไก่ 100 ตัว ไก่อายุ 22-56 วัน ใช้กระตักขนาด 4 แกลลอนต่อไก่ 100 ตัว หรือเป็นแบบรางน้ำใช้อัตราตามขอบราง ไก่อายุ 1-7 วัน ใช้ 1 นิ้วต่อตัว ไก่อายุ 8-21 วัน ใช้ 2 นิ้วต่อตัว ไก่อายุ 22-56 วัน 3 นิ้วต่อตัว หมั่นล้างอุปกรณ์ให้น้ำวันละ 2 ครั้ง ส่วนอุปกรณ์ให้อาหารในระยะแรกใช้ถาดอาหาร 1 ถาดต่อลูกไก่ 100 ตัว หลัง 7 วัน เปลี่ยนเป็นถาดอาหารแขวนโดยใช้ 4 ถาดต่อไก่ 100 ตัว หรือเป็นรางอัตโนมัติใช้อัตราตามขอบราง 2 นิ้วต่อตัว ควรวางอุปกรณ์ให้น้ำสลับกับอุปกรณ์ให้อาหารและจัดตั้งให้ไก่เข้ามากินได้สะดวก ในระยะเล็กควรวางห่างจากขอบกกไม่เกิน 30 เซนติเมตร เมื่อโตขึ้นค่อยเลื่อนออกไประยะห่างไม่ควรเกิน 3 เมตร และควรปรับให้ขอบอุปกรณ์ให้น้ำและอาหารอยู่ในระดับหลังไก่

3. การให้อาหาร อาหารที่ให้ไก่ต้องมีคุณค่าทางอาหารครบถ้วนตามความต้องการของไก่แต่ละระยะ การให้อาหารไก่กระตังแบ่งเป็น 3 ระยะคือ

ก. อาหารลูกไก่ระยะแรก (pre-starting ration) เริ่มตั้งแต่ไก่อายุ 1 วัน-15 วัน เป็นอาหารที่มีโปรตีนสูง มีพลังงาน แร่ธาตุ วิตามิน และยาป้องกันโรคต่าง ๆ อย่างครบถ้วน ช่วยให้ลูกไก่แข็งแรง เจริญเติบโตเร็ว และอัตราการตายต่ำ

ข. อาหารไก่อระยะที่สอง (starting ration) เริ่มจากอายุ 15 วัน-35 วัน ลูกไก่อระยะนี้มีการเปลี่ยนแปลงภายในร่างกายสูง มีความต้องการสารอาหารเพื่อเสริมสร้างความแข็งแรงและมีประสิทธิภาพการใช้อาหารดี

ค. อาหารไก่อระยะขุน (finishing ration) เริ่มจากไก่อายุ 35 วันขึ้นไปจนส่งตลาด เป็นอาหารที่ให้พลังงานสูง

ในระยะลูกไก่อายุ 1-15 วัน ควรให้อาหารครั้งละน้อย ๆ แต่บ่อย ๆ ครั้ง โดยแบ่งให้ตอนเช้า 2 ครั้ง ตอนบ่าย 2 ครั้ง และตอนค่ำอีก 2 ครั้ง เพื่อช่วยกระตุ้นให้ไก่อกินอาหารมากขึ้น หลัง 2 สัปดาห์ควรแบ่งให้ 2 ครั้งต่อวัน ในช่วงตอนเช้าและตอนเย็น

4. หมั่นกลับวัสดุรองพื้นเพื่อลดปริมาณก๊าซแอมโมเนียและความชื้น เมื่อวัสดุรองพื้นเปียกควรนำออกและเติมวัสดุรองพื้นใหม่แทนที่ เพื่อป้องกันโรคบิด

5. ในไก่อระยะทอง การให้แสงสว่างเพื่อให้ไก่อสามารถมองเห็นที่ให้น้ำและอาหารเท่านั้น ทำให้ไก่อกินอาหารได้ตลอดเวลา แต่ไม่มีผลต่อการเจริญเติบโตของไก่อ เพียงแต่เพิ่มเวลาการเลี้ยงและให้อาหารจะทำให้ลดระยะเวลาการเลี้ยงลงได้ประมาณ 3 วันและช่วยลดปริมาณอาหารลงได้ 3 เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนักตัวที่เพิ่มขึ้น ในระยะแรก (1-3 วัน) ควรเปิดไฟให้แสงสว่างภายในโรงเรือนทั้งหมดตลอดวัน ส่วนในระยะต่อไปควรให้แสงสว่างเพิ่มในตอนเช้า 2-3 ชั่วโมง (เริ่มให้เวลา 4.00 นาฬิกา) และตลอดคืน เมื่อไก่ออายุ 2 สัปดาห์ไปแล้วให้แสงเฉพาะกลางวัน เมื่อไก่ออายุ 3 สัปดาห์การให้แสงสว่างตอนกลางคืนไม่จำเป็นอีกต่อไป แต่เมื่อไก่ออายุ 6-8 สัปดาห์ควรให้แสงสว่างอีกครั้งในตอนเช้า 2 ชั่วโมงและตอนเย็นอีก 2 ชั่วโมง ถ้าในฤดูร้อนเพิ่มตอนกลางคืนอีก 1-2 ชั่วโมง

6. การให้ความอบอุ่น ในระยะแรกเมื่อลูกไก่ออายุ 1-21 วัน จะต้องติดตั้งเครื่องกกเพื่อให้ความอบอุ่นแก่ลูกไก่อ ภายในเครื่องกกควรมีแสงสว่างในร่มกกเพื่อช่วยให้ลูกไก่อเข้าไปภายใน ควรเปิดไฟตลอดเวลา แต่ไม่จำเป็นต้องสว่างมากจนเกินไป อาจใช้หลอดไฟขนาด 25 แรงเทียนก็พอ อัตราเครื่องกก 1 เครื่องกกลูกไก่อได้ 500-600 ตัว อุณหภูมิเครื่องกกที่เหมาะสมคือ

- ในสัปดาห์ที่ 1 ตั้งอุณหภูมิเครื่องกก 95 องศาฟาเรนไฮต์หรือ 35 องศาเซลเซียส ตลอดทั้งกลางวันและกลางคืน

- ในสัปดาห์ที่ 2 ตั้งอุณหภูมิเครื่องกก 90 องศาฟาเรนไฮต์หรือ 32.2 องศาเซลเซียส ลดอุณหภูมิลง 5 องศาฟาเรนไฮต์ ในตอนกลางวันและปรับให้พอดีในตอนกลางคืน

- ในสัปดาห์ที่ 3 ตั้งอุณหภูมิเครื่องกก 85 องศาฟาเรนไฮต์หรือ 29.4 องศาเซลเซียส ลดอุณหภูมิลง 5 องศาฟาเรนไฮต์ หรือปิดเครื่องกกตอนกลางวันถ้าอากาศร้อน แต่กลางคืนควรเปิดให้ความอบอุ่น

7. การถ่ายเทอากาศภายในโรงเรือนไก่กระตง ระยะกกถูกไก่ 1-3 วันแรก การถ่ายเทอากาศต้องการแค่ช่วงบนของอาคารเท่านั้น หลังจากนั้นควรมีการปรับฝ้าม่านลงตามสภาพอากาศ แต่อย่าให้ลมโกรกถูกตัวถูกไก่โดยตรง และหลังจากอายุ 3 สัปดาห์ไม่ต้องใช้ฝ้าม่าน แต่ถ้าลมแรงควรปิดบ้างเล็กน้อย สำหรับไก่ใหญ่อายุ 5 สัปดาห์ขึ้นไปควรติดตั้งพัดลมขนาด 30-36 นิ้ว ตั้งสูงจากพื้น 1 เมตร พัดทะแยงมุมกับตัวอาคารตามทิศทางลม ช่วงห่างของพัดลมแต่ละตัว 10 เมตร จะช่วยลดปัญหาการถ่ายเทอากาศ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการใช้อาหาร และลดอัตราการตาย

8. หมั่นตรวจดูสุขภาพและปริมาณการกินอาหารของไก่ทุกวัน

9. บันทึกการเลี้ยง จำนวนอาหาร จำนวนไก่ตาย และการจัดการทุกวัน

10. ทำวัคซีนป้องกันโรคตามโปรแกรม

11. ก่อนขายควรอดอาหารไก่ประมาณ 6 ชั่วโมง เพื่อลดการสูญเสียและต้องระมัดระวังอย่าให้ไก่ตกใจ

13.6 การจัดการไก่พื้นเมืองหรือไก่บ้าน

ไก่พื้นเมืองเป็นไก่ดั้งเดิมของไทย ไก่เพศผู้ที่นำมาฝึกเพื่อใช้ในการแข่งขันกีฬาตีไก่ เรียกว่า ไก่ชน (fighting fowl) ซึ่งมีประมาณ 5-10 เปอร์เซ็นต์ ปัจจุบันไก่พื้นเมืองได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น เพราะมีรสชาติอร่อยและเนื้อแน่น จึงมีแนวโน้มว่าจะสามารถส่งเนื้อไก่พื้นเมืองออกไปจำหน่ายยังตลาดต่างประเทศได้ แต่มีปัญหาในเรื่องปริมาณที่ยังมีไม่เพียงพอกับความต้องการ เพราะการเลี้ยงไก่พื้นเมืองส่วนใหญ่ประมาณ 70-80 เปอร์เซ็นต์ จะเป็นการเลี้ยงแบบหลังบ้าน รายละ 10-20 ตัวต่อครอบครัวและเป็นการเลี้ยงแบบปล่อย ให้หาอาหารกินเองตามธรรมชาติ ได้แก่ หนอน แมลง และเมล็ดพืชที่ตกหล่นจากการเก็บเกี่ยว ในช่วงฤดูฝนไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องอาหาร เนื่องจากอาหารธรรมชาติมีมาก แต่ในช่วงฤดูแล้งไก่จะขาดแคลนอาหาร ไม่มีการดูแลหรือป้องกันโรค ดังนั้นถ้าผู้เลี้ยงมีความเอาใจใส่ในการคัดเลือกพันธุ์และผสมพันธุ์ การให้อาหาร การจัดการ การสร้างโรงเรือนให้เหมาะสม และการป้องกันรักษาโรคอย่างถูกต้อง จะทำให้ไก่พื้นเมืองมีปริมาณและคุณภาพออกสู่ตลาดเป็นไก่เนื้อได้

13.6.1 การคัดเลือกพันธุ์ไก่พื้นเมือง

การคัดเลือกไก่ที่ดีไว้ทำพันธุ์ จะช่วยให้ไก่ในฝูงมีขนาดโตขึ้น ไข่ดก เลี้ยงลูกเก่ง อัตราการรอดตายสูงขึ้น ลูกไก่มีการเจริญเติบโตดีขึ้น และคุณภาพเนื้อดี ทำให้ผู้เลี้ยงได้ผลตอบแทนสูง ควรเก็บลูกไก่ที่เกิดจากไก่พ่อแม่พันธุ์ที่ดีไว้รุ่นละ 2-3 ตัว เพื่อการขยายพันธุ์ต่อไป แต่ควรหลีกเลี่ยงการผสมเลือดชิด โดยเปลี่ยนพ่อพันธุ์ใหม่และคัดไก่หนุ่มขายหรือตอนให้หมด

ตารางที่ 13.10 เปรียบเทียบลักษณะไก่พื้นเมืองที่ดีและไก่พื้นเมืองที่ไม่ดี

ลักษณะไก่พื้นเมืองที่ดี	ลักษณะไก่พื้นเมืองที่ไม่ดี
1. หลังกว้าง	1. หลังแคบ
2. กระดูกอกยาวลึก	2. กระดูกอกสั้น
3. ลำตัวมีความจุ	3. ลำตัวตันไม่มีความจุ
4. คอสั้น	4. คอยาว
5. ขาแข็งแรง หนา ห่างกันพอเหมาะ	5. ขายาว บาง ชิดกัน
6. ขนขึ้นเร็ว	6. ขนขึ้นช้า

ก. การคัดเลือกไก่พ่อพันธุ์ ควรพิจารณาดังนี้

1. มีรูปร่างสมบูรณ์และแข็งแรง พ่อพันธุ์ 1 ตัวใช้คุมฝูงหรือผสมกับแม่พันธุ์ไก่ 6-10 ตัว
2. มีน้ำหนักตัวตั้งแต่ 2.5 กิโลกรัมขึ้นไป มีอายุตั้งแต่ 9 เดือนแต่ไม่เกิน 3 ปี
3. การเจริญเติบโตเร็วและให้เนื้อคุณภาพดี

ข. การคัดเลือกไก่แม่พันธุ์ ควรพิจารณาดังนี้

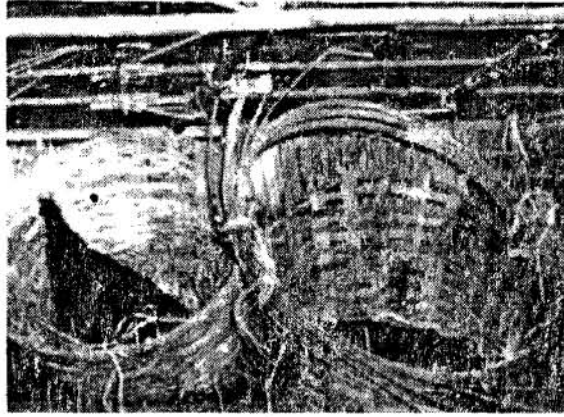
1. มีรูปร่างสมบูรณ์และแข็งแรง
2. มีน้ำหนักตั้งแต่ 1.5 กิโลกรัมขึ้นไป มีอายุตั้งแต่ 7 เดือนแต่ไม่เกิน 3 ปี
3. ให้ไข่ดก อย่างน้อยปีละ 4 ชุด ชุดละ 12 ฟอง
4. ฟักไข่ออกอย่างน้อยชุดละ 8 ตัว
5. เลี้ยงลูกเก่ง เลี้ยงลูกรอดจนโตชุดละไม่น้อยกว่า 6 ตัว
6. ไม่คร่ำขี้ คอยจิกตีลูกไก่ของแม่ไก่ตัวอื่น

13.6.2 การฟัดไข่ไก่พื้นเมือง

ไก่พื้นเมืองตัวเมียจะเริ่มวางไข่เมื่ออายุประมาณ 6-8 เดือน การวางไข่จะวางเป็นชุด (ตบ) ชุดละ 8-12 ฟองใน 1 ปีจะไข่ประมาณ 3-4 ชุด น้ำหนักไข่เฉลี่ยประมาณ 45 กรัม ซึ่งมีขนาดเล็กกว่าไข่ของไก่พันธุ์ต่างประเทศ แต่เปลือกจะแข็งแรงกว่า เมื่อแม่ไก่ไข่หมดชุดแล้วก็จะเริ่มฟัดไข่ ลักษณะการฟัดไข่ของแม่ไก่นั้น ถ้าเป็นการเลี้ยงในชนบทจะเป็นประโยชน์ เนื่องจากผู้เลี้ยงไม่ต้องดูแลและประหยัดค่าไฟฟ้า แม่ไก่จะทำการฟัดไข่เอง แต่ถ้าเป็นการเลี้ยงแบบอุตสาหกรรมนั้น การที่แม่ไก่ฟัดไข่จะเป็นการเสียประโยชน์ เนื่องจากจะได้ลูกไก่อ้น้อยตัวใน 1 ปี

การจัดการฟัดไข่ ควรปฏิบัติดังนี้

1. การเตรียมรังไข่ ผู้เลี้ยงจะต้องเตรียมรังไข่สำหรับให้แม่ไก่เข้าไปวางไข่ อาจจะใช้ตะกร้าสานหรือตะกร้าพลาสติกแบน ๆ หรือรังไม้ก็ได้ ปูรังด้วยฟางข้าวสับเป็นท่อนเล็ก ๆ (3-4 นิ้ว) ใบไม้แห้ง ใบสน แกลบ หรือขี้ข้าวโพดแห้งก็ได้ ทำตรงกลางให้เป็นก้นกะทะ นำไปวางไว้ในที่ร่ม อากาศถ่ายเทสะดวก และค่อนข้างมืด ภายในคอกหรือเล้าที่ใช้เลี้ยงไก่ ทำการยึดรังไข่ให้แน่น ถ้าหากไม่จัดเตรียมรังไข่ให้ แม่ไก่จะไปไข่ตามบริเวณซอกกองไม้หรือบนขี้ฉาง ซึ่งจะทำให้หาไม่พบและจะทำให้ไข่เน่าเสียได้
2. ก่อนแม่ไก่จะเริ่มไข่ ควรกำจัดเหาไรบนตัวไก่เสียก่อน โดยจับแม่ไก่จุ่มน้ำยาฆ่าเหาไรหรือใช้ผงยาสูบทาตัว ทำการลูบย้อนขนให้ยาเข้าไปทั่วตัว
3. เมื่อแม่ไก่เริ่มไข่นั้น ไข่ 1-2 ฟองแรก มักฟัดไม่ออกเป็นตัว เนื่องจากไข่จะมีขนาดเล็กและอายุการเก็บนานเกินไป จึงควรนำมาบริโภค
4. ระหว่างที่แม่ไก่ฟัดไข่ ควรจัดเตรียมน้ำและอาหารวางไว้ใกล้ ๆ เพื่อที่แม่ไก่จะไม่ต้องทิ้งรังไข่ออกไปหาอาหารกินนาน ๆ
5. เมื่อแม่ไก่ไข่ออกมา ควรเก็บไข่ออกจากรังไข่นำมาเก็บไว้ในตู้เย็น โดยหันเอาด้านป้านของไข่คว่ำลงและภายในตู้เย็นควรวางขันใส่น้ำไว้เพื่อเพิ่มความชื้นสัมพัทธ์ภายในตู้ ซึ่งจะช่วยป้องกันไม่ให้น้ำระเหยจากไข่ในปริมาณมากเกินไป แต่ถ้าไม่มีตู้เย็นควรนำไข่มาวางไว้ในที่ร่ม อากาศถ่ายเทสะดวก และแสงแดดไม่ส่อง ถ้าแม่ไก่ไข่มากเกินไป ควรแบ่งไข่ออกไปกินบ้าง (ถ้าไม่ใช่เครื่องฟัด) การให้แม่ไก่ฟัดไข่เองในแต่ละครั้งไม่ควรเกิน 12 ฟอง



รูปที่ 13.7 แม่ไก่ไข่และฟักไข่ในรังไข่

6. เมื่อแม่ไก่ให้ไข่มากพอสมควรแล้ว และเริ่มสังเกตเห็นแม่ไก่หมอบอยู่ในรังไข่เป็นเวลานาน ๆ ให้นำไข่ที่เก็บไว้ไปให้แม่ไก่ฟัก (ถ้าเก็บไว้ในตู้เย็นควรนำไข่มาวางไว้ข้างนอกเพื่อปรับให้อุณหภูมิในไข่เท่าอุณหภูมิภายนอก) แต่ถ้ามีเครื่องฟักไข่ให้นำไปเข้าตู้ฟักไข่

7. การฟักไข่นั้น ในช่วงเวลากลางคืนแม่ไก่จะนอนกไข่ตลอดคืนและออกหากินในเวลาเช้า ตอนกลางวันแม่ไก่จะขึ้นกกไข่ครั้งละประมาณ 2 ชั่วโมงแล้วลงจากรังไข่ออกหากินแล้วกลับขึ้นมากกไข่อีก เมื่อแม่ไก่ฟักไข่ได้ 5-7 วัน ควรนำไข่ฟักมาส่องดูเชื้อ เพื่อแยกไข่ไม่มีเชื้อ ไข่เชื้อตาย หรือไข่เน่าออกจากรังไข่

8. ในหน้าร้อน (มีนาคม-เมษายน) ไข่จะฟักออกไม่ดี จึงควรทำการพ่นน้ำที่ไข่ฟัก เมื่อแม่ไก่ฟักไข่ได้ประมาณ 1 สัปดาห์ การพ่นน้ำเช้าและบ่าย จะช่วยทำให้ไข่ฟักออกได้มากขึ้น

9. แม่ไก่จะใช้เวลาฟักไข่จนออกเป็นตัวประมาณ 21 วัน เมื่อลูกไก่ฟักออกมาแล้วควรเอาวัสดุรองรังไข่ออกและทำความสะอาดรังไข่

10. ในขณะที่แม่ไก่กำลังไข่ ถ้าไม่จำเป็นไม่ควรให้วัคซีนหรือยาใด ๆ ถ้าจะให้ควรให้ก่อนระยะไข่ เพราะอาจทำให้แม่ไก่หยุดไข่

11. แม่ไก่ที่ไข่และฟักไข่เกิน 4 รุ่นแล้วควรคัดออกไป แล้วนำแม่ไก่ใหม่มาทดแทน เพราะแม่ไก่แก่เกินไป ผลผลิตที่ได้จะไม่ดีเท่ากับแม่ไก่รุ่น

12. คอกไก่ควรทำความสะอาดอยู่เสมอ และพ่นน้ำยากำจัดเหาไรที่พื้นคอกให้ทั่วเป็นประจำ

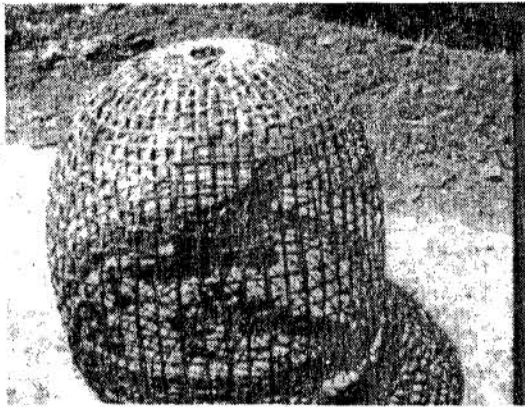
13.6.3 การเลี้ยงดูลูกไก่พื้นเมือง

การเลี้ยงดูลูกไก่พื้นเมืองสามารถทำได้ 2 แบบคือ 1) การปล่อยให้แม่ไก่กกและเลี้ยงดูเองตามธรรมชาติ และ 2) การแยกลูกไก่มากกและเลี้ยงดูเอง

ก. การปล่อยให้แม่ไก่กกและเลี้ยงดูเองตามธรรมชาติ

ตามธรรมชาติของไก่พื้นเมือง เมื่อลูกไก่ฟักออกจากไข่หมดแล้ว ทำการย้ายลูกไก่และแม่ไก่มาขังในสุ่มหรือกรงอนุบาล (อย่ารีบย้ายลูกไก่ ควรรอจนลูกไก่ออกหมดแล้วและขนแห้ง หรือย้ายในวันที่ 2) ในระยะแรกนำอาหารสำหรับใส่รำละเอียด ปลาขี้ขาว หรือข้าวสุกมาให้ลูกไก่กิน และมีขวดพลาสติกหรือถ้วยใส่น้ำสะอาดตั้งให้กินตลอดเวลา ส่วนแม่ไก่ในตอนกลางวันจะปล่อยให้ออกไปหากินเอง ในตอนกลางคืนและตอนเช้ามืดจะให้กกลูกไก่

เมื่อลูกไก่อายุประมาณ 2 สัปดาห์ ลูกไก่แข็งแรงดีแล้ว ก็ปล่อยให้ไปหากินกับแม่ไก่ได้ แม่ไก่จะยังคงเลี้ยงดูลูกไก่ต่อไปอีก โดยหาอาหารตามธรรมชาติและคอยปกป้องอันตรายที่จะเกิดกับลูกไก่ จนกระทั่งลูกไก่อายุได้ประมาณ 6-10 สัปดาห์ แม่ไก่จึงจะปล่อยให้ลูกไก่หากินอย่างอิสระ ส่วนแม่ไก่ก็จะทำการผสมพันธุ์และวางไข่ใหม่ ผู้เลี้ยงจะต้องดูแลเอาใจใส่ในเรื่องอาหาร น้ำ และการป้องกัน โรคตามโปรแกรมด้วย เพื่อให้ได้ไก่ที่แข็งแรงและปราศจากโรค



(ก)

รูปที่ 13.8 แม่ไก่เลี้ยงดูเองตามธรรมชาติ



(ข)

(ก) ระยะเลี้ยงในสุ่ม

(ข) ระยะต่อมาปล่อยให้หากินกับแม่

การที่แม่ไก่ต้องคอยกกและเลี้ยงดูลูกไก่อ้นั้น จะทำให้เกิดผลเสียคือ

1. ในระหว่างการเลี้ยงลูกนั้น แม่ไก่จะหยุดไข่ ทำให้การออกไข่ของชุดต่อไปล่าช้า จึงได้ผลผลิตลูกไก่อ่อนน้อยกว่า
2. อัตราการตายของลูกไก่อ่อนสูงขึ้น เนื่องจากสภาพอากาศแปรปรวน ทำให้ลูกไก่อ่อนปรับตัวไม่ทันและเครียด จึงตายมาก
3. ถ้าเลี้ยงในแหล่งที่มีอาหารตามธรรมชาติน้อย ลูกไก่อ่อนจะได้รับอาหารไม่เพียงพอกับความต้องการ ทำให้อ่อนแอ มีภูมิคุ้มกันต้านต่อโรคต่ำลง เป็นผลทำให้ลูกไก่อ่อนตายด้วยโรคแทรกซ้อนได้ง่าย

ถ้าต้องการให้แม่ไก่เตรียมตัวไข่อ่อนต่อไปเร็วขึ้น หลังจากปล่อยให้แม่ไก่เลี้ยงดูลูกไก่อ่อนเป็นเวลา 2 สัปดาห์แล้ว ควรทำการแยกลูกไก่อ่อนออกจากแม่ไก่ นำลูกไก่อ่อนไปเลี้ยงต่างหาก ลูกไก่อ่อนอายุ 2 สัปดาห์ที่แยกจากแม่ไก่ใหม่ ๆ ยังหาอาหารไม่เก่งและยังป้องกันตัวไม่ได้ จึงต้องเลี้ยงในกรงอนุบาล ให้ความอบอุ่นแก่ลูกไก่อ่อนโดยใช้เครื่องกกหรือไฟกกต่อไปอีกจนอายุ 3-5 สัปดาห์ ขึ้นอยู่กับฤดูกาล ถ้าในฤดูร้อนจะกกถึงอายุ 3 สัปดาห์ ในฤดูหนาวจะกกถึงอายุ 5 สัปดาห์ ในช่วงกลางวันของฤดูร้อนอาจไม่จำเป็นต้องเปิดเครื่องกกเพราะอุณหภูมิสูงอยู่แล้ว และควรเปิดผ้าม่านเพื่อระบายอากาศ ส่วนในเวลากลางคืนควรเปิดเครื่องกกและปิดผ้าม่าน ในระยะนี้เป็นช่วงวิกฤตลูกไก่อ่อนมักจะตายมาก ผู้เลี้ยงจึงต้องดูแลเอาใจใส่ในเรื่องความอบอุ่น อาหาร น้ำ และป้องกันโรคตามโปรแกรม เพื่อให้ลูกไก่แข็งแรงและปราศเปรี้ยว จนอายุได้ 6-10 สัปดาห์จึงปล่อยเลี้ยงแบบพื้นบ้านได้

ข. การแยกลูกไก่อ่อนมากกกและเลี้ยงดูเอง

เมื่อลูกไก่อ่อนที่กกออกจากไข่แล้ว ทำการแยกลูกไก่อ่อนจากแม่ไก่มากกกเองภายในคอก เพื่อลดการสูญเสียจากการที่แม่ไก่ต้องเลี้ยงดูเอง ทำให้แม่ไก่ฟื้นตัวได้เร็ว และให้ไข่ในรุ่นต่อไปได้เร็วขึ้น การจัดการจะเหมือนการจัดการลูกไก่อ่อนทั่วไป โดยในระยะแรกจะทำการติดตั้งเครื่องกก เพื่อให้ความอบอุ่นแก่ลูกไก่อ่อนเป็นเวลาประมาณ 3-5 สัปดาห์ ในระยะกนกนี้ผู้เลี้ยงจะต้องดูแลเอาใจใส่ในเรื่องการให้ความอบอุ่น อาหาร น้ำ และการป้องกันโรคตามโปรแกรมแก่ลูกไก่อ่อน เพื่อให้ได้ลูกไก่อ่อนที่แข็งแรงและปราศจากโรค

เมื่อพ้นระยะกนกลูกไก่อ่อนจะมีความแข็งแรงแล้ว ก็สามารถปล่อยเลี้ยงแบบพื้นบ้านได้ โดยให้หากินตามธรรมชาติและเสริมด้วยอาหารและแร่ธาตุตามความต้องการ หรือจะทำการเลี้ยงแบบปล่อยฝูงบนพื้นดินรองด้วยวัสดุรองพื้น จัดให้มีขนาดฝูงพอเหมาะ โดยให้มีพื้นที่ 6-7 ตารางเมตร

ต่อตารางเมตรก็ได้ การจัดการจะเหมือนการจัดการไก่เล็กและไก่รุ่นทั่วไปจนกระทั่งได้น้ำหนัก เพื่อขายส่งตลาด หรือจะเก็บไว้ทำพันธุ์ต่อไป

13.6.4 การให้อาหารไก่พื้นเมือง

การให้อาหารไก่พื้นเมืองมีความแตกต่างจากไก่กระทงบ้างเล็กน้อย โดยเฉพาะในเรื่องของระดับโปรตีนและพลังงาน ผู้เลี้ยงมักปล่อยให้ไก่หาอาหารกินเองตามธรรมชาติ เพราะการเลี้ยงไก่พื้นเมืองต้องการให้ต้นทุนต่ำสุด สะดวก และไม่สร้างภาระให้ผู้เลี้ยง แต่ถ้าต้องการให้ได้ผลดีนั้นผู้เลี้ยงจะต้องเอาใจใส่ในเรื่องอาหารและน้ำให้เพียงพอกับความต้องการของไก่ในแต่ละระยะด้วย การให้อาหารจึงต้องค่อย ๆ ปรับ เพื่อให้ไก่สามารถกินอาหารและใช้ประโยชน์จากอาหารได้ดีขึ้น

ก. การให้อาหารลูกไก่เล็ก

อาหารไก่เล็กควรมีระดับโปรตีน 19 เปอร์เซ็นต์ พลังงาน 2,800 กิโลแคลอรีต่อกิโลกรัม ในระยะแรกควรให้อาหารสำเร็จรูปหรือใช้หัวอาหารเลี้ยง แล้วค่อย ๆ เติมอาหารธรรมชาติเพิ่มเข้าไปเรื่อย ๆ จนพ้นระยะกก โดยแบ่งให้ตามระยะดังนี้

ลูกไก่อายุ 1 วัน เมื่อลูกไก่ออกจากไข่แล้ว นำออกจากรังไข่มาไว้ในตุ่มหรือกรงอนุบาล ยังไม่ต้องให้กินอาหาร เพราะลูกไก่มีอาหารสำรองหรือไข่แดงอยู่ในกระเพาะแล้ว แต่ควรมีน้ำสะอาดและกรวยเมล็ดเล็ก ๆ ตั้งไว้ให้กินตลอดเวลา

ลูกไก่อายุ 2-7 วัน ควรให้กินอาหารสำเร็จรูปหรือปลายข้าวผสมหัวอาหารไก่เล็ก เพื่อเร่งการเจริญเติบโตของลูกไก่ โดยให้วันละ 3 ครั้ง เช้า กลางวัน และเย็น ให้ครั้งละน้อย ๆ เท่าที่ไก่จะกินหมดภายใน 3-5 นาที และมีน้ำสะอาด กรวยเมล็ดเล็ก ๆ และเปลือกหอยตั้งไว้ให้กินตลอดเวลา

ลูกไก่อายุ 8-30 วัน เป็นระยะที่ลูกไก่หาอาหารอื่นกินได้บ้างแล้ว แต่ควรให้อาหารลูกไก่บ้าง โดยอาหารที่ให้เป็นปลายข้าวผสมหัวอาหารไก่รุ่น โดยให้วันละ 2-3 ครั้ง เช้าและเย็น หรือเช้า กลางวัน และเย็น และมีน้ำสะอาด กรวยเมล็ดเล็ก ๆ และเปลือกหอยตั้งไว้ให้กินตลอดเวลา

ข. การให้อาหารไก่รุ่นอายุ 30-70 วัน

ในระยะนี้ไก่โตพอที่จะหาอาหารจากธรรมชาติกินเองได้แล้ว การให้อาหารจึงทำได้ง่ายขึ้น โดยอาหารที่ให้เริ่มต้นเป็นข้าวกล้องผสมข้าวเปลือก วันต่อมาให้กินข้าวเปลือกอย่างเดียว วันละครึ่งคอกนบ่าย แต่ถ้าหากลานที่เลี้ยงมีอาหารธรรมชาติ เช่น ไล่เดือนดิน ปลวก แมลง แกลบ และหญ้าอ่อน ๆ อยู่บ้าง ควรเพิ่มให้อาหารตอนเช้าและเที่ยงด้วย โดยตอนเช้าให้ผักและเนื้อสัตว์ ตอนเที่ยงให้ข้าวสารหรือข้าวหุง ตอนเย็นให้ข้าวเปลือก สำหรับในฤดูร้อนและฤดูฝนไก่มักจะขาดสารอาหาร จึงควรให้อาหารเสริม เช่น ไบโกระถินแช่น้ำ 1 วัน (เพื่อลดสารพิษไมโมซิน) เพื่อเพิ่มสารอาหารให้แก่ไก่ อาหารไก่รุ่นควรมีระดับโปรตีน 15 เปอร์เซ็นต์ พลังงาน 2,200 กิโลแคลอรีต่อกิโลกรัม นอกจากนี้ควรให้เปลือกหอยบดผสมเกลือ น้ำสะอาด และกรวยเม็ดเล็ก ๆ ตั้งไว้ให้ไก่กินตลอดเวลา

ค. การให้อาหารไก่ใหญ่อายุ 70 วันหรือ 2.5 เดือนเป็นต้นไป

ในช่วงนี้ไก่จะอยู่ในระยะที่จะเริ่มให้ผลผลิตและสืบพันธุ์ ไก่จึงมีความต้องการสารอาหารเพิ่มมากขึ้นกว่าปกติโดยเฉพาะแร่ธาตุแคลเซียมและฟอสฟอรัส อาหารไก่ใหญ่ควรมีระดับโปรตีน 13 เปอร์เซ็นต์ พลังงาน 2,600 กิโลแคลอรีต่อกิโลกรัม นอกจากนี้ต้องเสริมเปลือกหอยหรือกระดองบดผสมเกลือ น้ำสะอาด และกรวยเม็ดเล็ก ๆ ตั้งไว้ให้ไก่กินตลอดเวลาด้วย

การสังเกตว่าไก่ได้อาหารเพียงพอหรือไม่ให้ดูจาก ในระยะแรกที่ให้อาหารไก่จะรีบกินและมีการแย่งกัน ถ้าไก่กินอาหารไปเรื่อย ๆ และเลิกแย่งกัน กินอาหารช้าลง มีการขู่ขี้ขี้ แสดงว่าไก่ได้กินอาหารเพียงพอแล้ว

13.6.5 การเลี้ยงไก่พื้นเมืองเพื่อเป็นไก่เนื้อส่งตลาด

ไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงส่วนใหญ่เพื่อเป็นไก่เนื้อมากกว่าไก่ไข่ เนื่องจากไก่พื้นเมืองมีเนื้อแน่น และรสชาติอร่อย ทำให้ขายได้ราคาดีกว่าไก่กระທ แต่อัตราการเจริญเติบโตช้ากว่าไก่กระທ ดังตารางที่ 13.11 ไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงด้วยอาหารที่มีคุณภาพดีจะสามารถขายส่งตลาดเมื่ออายุ 5 เดือนได้น้ำหนัก 1.2-1.3 กิโลกรัม การเลี้ยงไก่พื้นเมืองเพื่อส่งตลาดสามารถทำได้โดยการเลี้ยงลูกไก่ด้วยอาหารไก่ไข่ ตั้งแต่อายุ 1 วันจนถึงอายุ 2 เดือน จะได้น้ำหนักประมาณ 600 กรัม หลังจากนั้นผสมรำละเอียด ปลาช่อน และหัวอาหารไก่ไข่ ในอัตราส่วน 1:1:1 ไปจนกระทั่งอายุ 5 เดือน จะได้น้ำหนัก 1.2-1.3 กิโลกรัม ก็สามารถจับส่งตลาดได้

ตารางที่ 13.11 เปรียบเทียบอัตราการเจริญเติบโตระหว่างไก่พื้นเมืองกับไก่กระทง

อายุ (สัปดาห์)	ไก่พื้นเมือง (กรัม)	ไก่กระทง (กรัม)
0	29.50	42.16
0-2	70.45	260.30
0-4	167.06	827.72
0-6	274.00	1,500.99
0-8	556.31	2,043.56
> 22	1,200-1,300	-

ที่มา : อภิรัช (2536)

13.6.6 การเลี้ยงไก่พื้นเมืองเพื่อเป็นไก่ไข่

การเลี้ยงไก่พื้นเมืองเพื่อกินไข่นั้น จะต้องมีการจัดการพอสมควรคือ เมื่อแม่ไก่เริ่มไข่ในตอนเช้า พอรุ่งขึ้นจะไข่ใหม่อีก 1 ฟอง ทำการเก็บไข่ฟองเก่าออกไปทุกวันให้เหลืออยู่ในรังไข่เพียงฟองเดียว แม่ไก่จะไข่ไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งเห็นแม่ไก่เริ่มแสดงอาการอยากฟักไข่ คือกินอาหารน้อยลงและหมอบอยู่ที่รังไข่นาน ๆ ให้ทำการแยกแม่ไก่มาขังเลี้ยงไว้ต่างหากไม่ให้แม่ไก่ฟักไข่ จากนั้นให้อาหารโปรตีน เช่น ปลาป่นผสมรำละเอียดและปลายข้าวหรือให้อาหารไก่ไข่ก็ได้ แล้วนำไก่เพศผู้รุ่นหนุ่มให้อยู่ด้วยกันประมาณ 4-5 วัน แม่ไก่ก็จะเริ่มไข่อีก ทำให้ผู้เลี้ยงได้ไข่ไว้กินตลอดเวลา แต่ถ้าปล่อยให้แม่ไก่ฟักไข่ไปแล้ว 2-3 วัน จึงทำการแยกออกจะต้องใช้เวลา 1-2 สัปดาห์แม่ไก่จึงจะเริ่มไข่ใหม่ทำให้เสียเวลา

เมื่อสังเกตเห็นแม่ไก่เริ่มมีสีขนซีด หน้าซีด และขนร่วง แสดงว่าจะผลัดขน แม่ไก่จะไม่ให้ไข่ มักจะอยู่ในช่วงหน้าหนาว ในช่วงนี้ควรปล่อยให้แม่ไก่ฟักไข่และเลี้ยงลูก เพราะมีเปอร์เซ็นต์ฟักออกสูงและมีอาหารสมบูรณ์ ลูกไก่จะโตเร็ว เมื่อแม่ไก่เลี้ยงลูกไปได้ประมาณ 47 วันก็จะเริ่มไข่ใหม่ ผู้เลี้ยงก็จัดการแบบเดิมเพื่อจะได้ไข่ไว้กินอีก

ตารางที่ 13.12 โปรแกรมการให้วัคซีนไก่พ่อพันธุ์และแม่พันธุ์

อายุไก่	ชนิดวัคซีน	วิธีทำ
1 วัน	มาเร็กซ์ หลอดลมอักเสบ	ฉีดเข้าใต้ผิวหนัง หยอดตา
7 วัน	นิวคาสเซิล	หยอดตา
10 วัน	โรคบิด หลอดลมอักเสบ	ละลายน้ำรคพื้น หยอดตา
14 วัน	กัมโบโร	ละลายน้ำดื่ม
3 สัปดาห์	นิวคาสเซิล + หลอดลมอักเสบ นิวคาสเซิล (เชื้อตาย) ฝีดาษไก่	หยอดตา ฉีดใต้ผิวหนัง แทงปีก
5 สัปดาห์	หัดหน้าบวม	ฉีดเข้ากล้ามเนื้อ
7 สัปดาห์	กัมโบโร	ละลายน้ำดื่ม
8 สัปดาห์	นิวคาสเซิล ลาโซด้า + หลอด ลมอักเสบ	หยอดตา
12 สัปดาห์	นิวคาสเซิล ลาโซด้า	หยอดตา
13 สัปดาห์	ยาปฏิชีวนะป้องกันโรค CRD	ละลายน้ำดื่ม
15 สัปดาห์	หัดหน้าบวม	ฉีดเข้าใต้ผิวหนัง
16 สัปดาห์	ไข้ลด (EDS)	ฉีดเข้าใต้ผิวหนัง
17 สัปดาห์	ยาปฏิชีวนะป้องกันโรค CRD	ละลายน้ำดื่ม
18 สัปดาห์	นิวคาสเซิล ลาโซด้า	หยอดตา

ตารางที่ 13.13 โปรแกรมการให้วัคซีนไก่ไข่

อายุไก่	ชนิดวัคซีน	วิธีทำ
3 วัน	นิวคาสเซิล สเตรนเอฟ	หยอดจมูก
7-10 วัน	ฝีดาษไก่	แทงปีก
2 สัปดาห์	หลอดลมอักเสบ	หยอดจมูก
3 สัปดาห์	นิวคาสเซิล สเตรนเอฟ	หยอดจมูก
3 เดือน	นิวคาสเซิล สเตรนเอ็ม.พี	แทงปีก
ทุก ๆ 3 เดือน	นิวคาสเซิล สเตรน เอฟ	หยอดจมูก

ตารางที่ 13.14 โปรแกรมการให้วัคซีนไก่กระตัง

อายุไก่	ชนิดวัคซีน	วิธีทำ
3 วัน	นิวคาสเซิล สเตรนเอฟ	หยอดจมูก
7-10 วัน	ฝีดาษไก่	แทงปีก
2 สัปดาห์	หลอดลมอักเสบ	หยอดจมูก
3 สัปดาห์	นิวคาสเซิล สเตรนเอฟ	หยอดจมูก

ตารางที่ 13.15 โปรแกรมการให้วัคซีนไก่พื้นเมือง

อายุไก่	ชนิดวัคซีน	วิธีทำ
1-7 วัน	นิวคาสเซิล	หยอดจมูก 1-2 หยด
7 วัน	ฝีดาษไก่	แทงปีก 1 ครั้ง และควรทำซ้ำทุก 1 ปี
14 วัน	หลอดลมอักเสบ	หยอดจมูก 1-2 หยด และทำซ้ำทุก 3 เดือน ห้ามใช้วัคซีนนี้ร่วมกับวัคซีนนิวคาสเซิล ควรใช้วัคซีนนี้ห่างจากวัคซีนนิวคาสเซิลไม่น้อยกว่า 1 สัปดาห์
21 วัน	นิวคาสเซิล	หยอดจมูก 1-2 หยด
1 เดือน	อหิวาต์ไก่	ฉีด 1 ซี.ซี. และฉีดซ้ำทุก 3 เดือน
3 เดือน	นิวคาสเซิล	แทงปีก 1 ครั้ง และควรทำซ้ำทุก 6 เดือน

คำถามท้ายบท

ตอบคำถามต่อไปนี้

1. ไก่ใช้ระยะเวลาในการฟักนานกี่วัน
ก. 18 ข. 21 ค. 28 ง. 30
2. การเลี้ยงไก่ในระยะไก่เล็กสิ่งสำคัญคือ
ก. การให้อาหาร ข. การให้ความอบอุ่น ค. ขนาดพื้นที่ ง. การให้วัคซีน
3. การเลี้ยงไก่ในระยะไกรุ่นสิ่งสำคัญคือ
ก. ความสม่ำเสมอของฝูงไก่ ข. การให้ความอบอุ่น
ค. การควบคุมแสงสว่างที่ให้ ง. การคัดเลือกไก่
4. การเลี้ยงไก่ในระยะไก่ไข่สิ่งสำคัญคือ
ก. การควบคุมน้ำหนักตัว ข. การควบคุมแสงสว่างที่ให้
ค. การควบคุมปริมาณอาหาร ง. การคัดเลือกไก่ออกจากฝูง
5. ลักษณะของไก่ไข่ที่ดีคือ
ก. หงอนแดงสดใส ข. แข็งเหลืองกลม
ค. ขนสทปรกไม่เรียบร้อย ง. ขนหลุดร่วง
6. ไก่กระทงเป็นไก่ประเภทใด
ก. ไก่ไข่เทศเมีย ข. ไก่ไข่เทศผู้ ค. ไก่เนื้อเทศผู้ ง. ไก่เนื้อกละเทศ
7. ไก่พันธุ์เริ่มไข่เมื่ออายุประมาณกี่สัปดาห์
ก. 18 ข. 21 ค. 24 ง. 27
8. การควบคุมน้ำหนักตัวไก่ให้ได้มาตรฐานควรทำอย่างไร
ก. ชั่งไก่ทุกสัปดาห์ ข. ควบคุมปริมาณอาหารที่ให้กิน
ค. ควบคุมปริมาณอาหารและน้ำบางวัน ง. ให้อาหารวันเว้นวัน
9. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างแสงสว่างกับการให้ไข่ของไก่
10. อธิบายขั้นตอนและการปฏิบัติต่อลูกไก่กระทงที่จะนำเข้ามาเลี้ยงตั้งแต่อายุ 1 วันจนกระทั่งขาย

บรรณานุกรม

- คณาจารย์ภาควิชาสัตวบาล. 2525. หลักการเลี้ยงสัตว์เบื้องต้น. คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- งานสัตวปีก. มปป. การเลี้ยงและการควบคุมโรคไก่พื้นเมือง. ฝ่ายส่งเสริม กองส่งเสริมการปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- นิรนาม. มปป. คู่มือการเลี้ยงไก่ไข่. บริษัท ลิพัฒนาผลิตภัณฑ์ จำกัด, กรุงเทพฯ.
- ปฐม เลาหะเกษตร. 2540. การเลี้ยงสัตว์ปีก. โรงพิมพ์สหมิตรออฟเซต, กรุงเทพฯ.
- ฝ่ายเทคนิคและวิชาการ. 2522. คู่มือการเลี้ยงไก่กระทง. บริษัท ฟาร์มกรุงเทพ จำกัด, กรุงเทพฯ.
- วรวิทย์ สิริพลวัฒน์. 2533. การเลี้ยงไก่พื้นบ้าน. เอกสารเผยแพร่ อันดับที่ 43 ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติ สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน, นครปฐม.
- สวัสดิ์ ชรรมนบุตร ศิริพันธ์ โมราตบ สุรัตน์ชัย เดียงนิล. มปป. คู่มือการเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์และการฟักไข่. กลุ่มงานสัตวปีก กองบำรุงพันธุ์สัตว์ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- อภิรัช รัตนะวราหะ. อาหารและการให้อาหาร. วารสารสัตวบาล. 3(13) 35-40.
- อาวูธ ดันโซ. 2538. การผลิตสัตว์ปีก. โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์, กรุงเทพฯ.